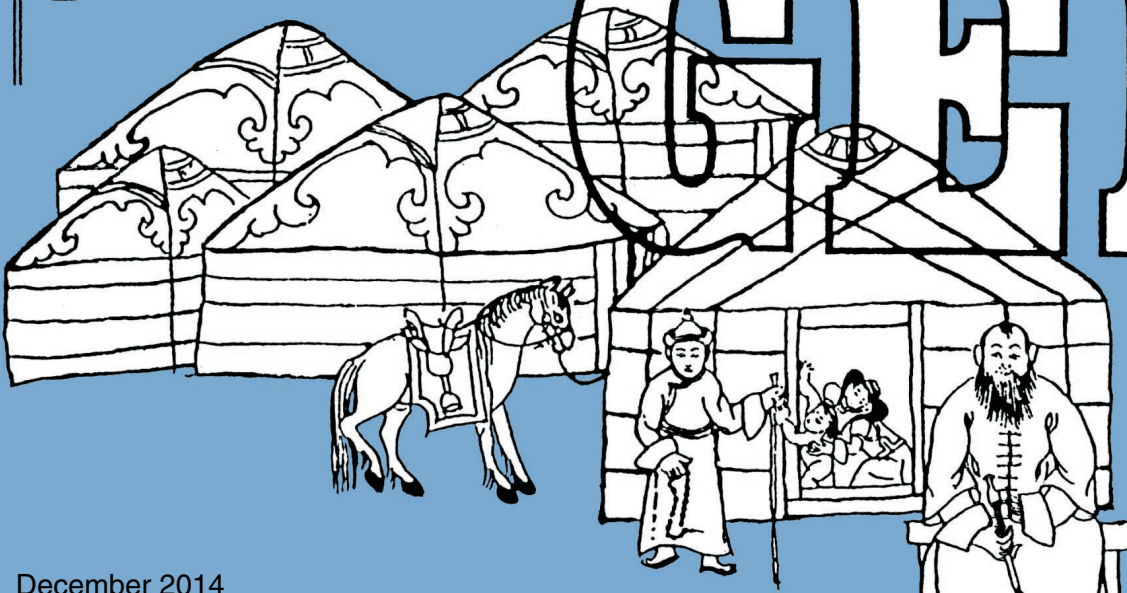

GER

90

December 2014

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 90

25. årgang – december 2014

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed – jk@cadaid.dk
Bulgan Njama

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og evt. leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell
Elisabeth Victoria Friis
Anita Garbers
Rolf Gilberg (formand)
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama
Burmaa Nyamaa
Morten Axel Pedersen (sup.)
Leif F. Petersen (sup.)
Henrik Bo Thrane (sekretær)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
hbthrane@gmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 3322 3728
mob: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
175 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
275 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

I centrum af Ulaanbaatar anno 2014 kæmper høje glas- og stålskyskrabere sammen med store, skinnende bronzekrigere om at få opmærksomheden. Revolutionshelten fra 1921, Damdin Sükhbaatar, er blevet udkonkurreret af den gamle Chinggis Khan, der troner i majestæt foran parlamentsbygningen. Det fører hen så frie udsyn til bjergene er nu blokeret. Læs mere side 3. Foto: Bettina Gram

Indhold

Gensyn med Ulaanbaatar	3
Mongoliet udfordres på selvstændigheden	8
Demokrati er at eje sine dyr	10
10 ting du bør vide om Mongoliet	13
Den danske Ekspedition til Mongoliet - V	16
Hvorfor bruges 'mongol' stadig som skældsord	20
Aktuelt	22
Google 'Street View' i UB	23
Ny regering dannet	26
DMS nyt	27

Gensyn med Ulaanbaatar

Efter en pause på 11 år kan et genbesøg i Mongoliet byde på mange overraskelser. Det gjorde det også, da Gitte Pedersen og Bettina Gram i efteråret 2014 rejste til Mongoliet for tredje gang på 17 år for at indsamle stof til artikler om mongolerne og deres land. De to har tidligere besøgt Mongoliet i 2003 og 1997 og fortæller her i tekst og fotos om at være tilbage i den mongolske hovedstad, der er ikke så lidt forandret siden sidst.

Vi ønsker Dem velkommen til Ulaanbaatar og håber, at De har haft en behagelig rejse med *Air China*, siger stewardessen, netop som flyet fra Beijing til Ulaanbaatar er landet i Mongoliets lille lufthavn.

Ankomsten forløber fredeligt. Det er kun passagerer fra vores fly, som skal igennem paskontrollen og afhente bagage, da ingen andre fly er landet samtidig med os. Lufthavnsbygningen virker bekendt med sit lidt slidte udseende, selvom det er 11 år siden, at vi var her sidst. Det føles som at være »hjemme« i

Mongoliet igen, og vi glæder os endnu mere til vores besøg.

Vi bliver afhentet i lufthavnen og får ude på parkeringspladsen vores første oplevelse af, at Ulaanbaatar (UB) er temmelig forandret. Her holder mange nye, udenlandske biler, og i baggrunden skyder en lang række boligblokke i vejret. Dem husker vi ikke at have set før. På de 14 km ind til byens centrum ser vi overvældende meget husbyggeri, høje som lave huse, der strækker sig ind mod byen. Vi er overraskede over at se, at byen er ekspanderet

helt ud til lufthavnen. På vores to tidligere rejser lå steppen pænt åben på den samme strækning.

Trafik-tragik

Mongolske trafikanter er udprægede egoister, som gør alt for at komme frem før andre. Fodgængere og byens få, men meget modige cykli-

Ankomst i UB: Høje boligblokke ligger tæt på 'Chinggis Khaan International airport' i UB, og på parkeringspladsen foran lufthavnen holder mange nye og dyre biler.

Før og nu: sarkofag med resterne af revolutionshelten Sükhbaatar placeret foran parlamentsbygningen - nu med ny facade og »ny« helt, Chinggis Khan. Leninstatuen foran Hotel Ulaanbaatar erstattet med digteren Natsagdorj. Nyt og gammelt: luksushotellet 'The Blue Sky' bag lama-klostrets tempeltage.

ster, springer ofte for livet. Måske sidder steppens åbne vidder og fornemmelsen af frihed stadig bilisterne i blodet, selvom de befinder sig på skarpt afgrænsede byarealer og ikke på en hest ude på steppen.

De store biler maser sig ind foran de små, tosporede veje vokser pludselig til tresporede veje. Problemet er imidlertid, at lige meget hvor meget bilisterne dytter og maser i de tætteste bilkøer, så kommer de stadig meget langsomt fremad og ender med snegle sig af sted i kilometerlange køer. En distance på under 1,5 km kan nemt tage halvanden time, hvorfor det i realiteten bedre kan betale sig at gå.

Køreturen fra lufthavnen til byens centrum går rask fremad, lige indtil byens indfaldsveje propper til, og vi sættes på vores første tålmodighedsprøve i UB's trafikkaos. Det har vi dog prøvet før. Tilbage i 2003 var bilparken vokset stærkt i forhold til blot 6 år tidligere, under vores første besøg, hvor vejene var dejligt luftige med kun få privatbiler af russiske og østeuropæiske mær-

ker og offentlige busser og trolleyvogne. I dag er bilparken eksploderet og består af mindst 300.000 biler, heraf mange japanske mærker, uden at vejnettet og byens infrastruktur er blevet tilsvarende udbygget. Derfor er alle hovedgader tæt belagte med biler nærmest døgnet rundt, og støjen og bilosen er ulidelig.

Steppementalitet i storbyen

Den evigt rullende biltrafik i UB sniger sig ind under huden på både byens beboere og dens besøgende. Man mærker, at byens rytme afspejler den hektiske trafikstrøm. Gående på *Peace Avenue* og andre hovedgader har ofte travlt. Måske mere travlt end nogensinde?

I løbet af vores 4 ugers ophold i Mongoliet fortæller to mongoler helt uafhængig af hinanden, at de kan se, at folk i UB i de senere år er blevet mere stressede. Byboerne er mere aggressive over for hinanden, der skal ikke så meget til, før de bliver opfarende. Det er et træk, vi

ikke tidligere har set under vores besøg i landet. Mongolerne er berømmede for deres gæstfrihed og venlighed. Nomadernes ger er altid åbne for gæster, der kommer uanmeldt forbi. Hvad er der sket med storbymongolerne? Har de glemt at være åbne og imødekommende, spørger vi?

Steppementaliteten er flyttet direkte ind i storbyen, uden at folk kender reglerne for, hvordan man opfører sig i en by med mange mennesker. Det er en af forklaringerne, vi får. Eksempelvis afspejler det sig i trafikken hos både bilister og fodgængere, der baner sig frem, som om de færdes på den åbne steppe, hvor der er meget få forhindringer.

En anden forklaring lyder, at folk i UB er stressede, fordi de ikke kan overskue deres liv, deres økonomi eller jobsituation, fordi de måske har mistet jobbet. Mange er bekymrede for deres børns uddannelse og fremtid og for sygdom i familien. Mongoliet er inde i en svær periode med økonomisk krise efter nogle gode år med økonomisk optur.

Tid til leg i den nationale forlystelsespark, som er trængt af den uhæmmede byudvikling. Det traditionsrige 'Department Store' har gennem årene gennemgået talrige moderniseringer. I dag tip-top efter vestlig standard, i 1997 mere traditionelt og med fredeligere omgivelser.

Vokseværk der gør ondt

På blot 25 år er den mongolske hovedstad vokset fra knap 500.000 indbyggere til mindst 1,3 mio. i 2014. Nogle mener endda, at her allerede bor 1,5 mio. mennesker. Det er mellem en tredjedel og halvdelen af Mongoliets befolkning! Livsgrundlaget er drastisk ændret for de mange mennesker, som har opgivet en nomadetilværelse til fordel for et storbyliv. Mange familier søger til byen med forhåbninger om en mere behagelig tilværelse med job og bedre økonomi. Under vores tre rejser til Mongoliet har vi kunnet følge byens eksploderende udvikling.

For manges vedkommende ender rejsen i arbejdsløshed og fattigdom i et af gerdistrikterne i udkanten af UB. Gerområderne er vokset betydeligt og opsluger mere og mere af steppen uden om hovedstaden. Ikke alle gerdistrikter har indlagt el, vand eller kloakering, da UB's infrastruktur ikke kan følge med byens uregulerede vokseværk.

En anden forklaring på det voksende antal byboere giver Sukhgerel Dugersuren fra *Oyu Tolgoi Watch*, en lille ngo, der kritisk overvåger de negative konsekvenser af råstofudvindingen i Gobi. Sukhgerel forklarer, at de store mineejere bygger asfalterede veje gennem det biologisk følsomme naturområde i ørkenen for at transportere mineralerne hurtigere til bl.a. Kina. Desuden omdirigeres ørkenens sparsomme vandårer til minerne, der har brug for vand i udvindingsprocessen af bl.a. kobber.

Sådanne aktiviteter har katastrofale omkostninger for naturen, nomaderne og deres dyr. For når steppen bliver asfalteret og vandet forsvinder, har dyrene ingen steder at græsse eller drikke, og nomaderne kan ikke længere leve af deres dyr eller overleve i Gobiørkenen. Derfor føler mange sig tvunget til at flytte væk og oftest til storbyen i håbet om at kunne skabe sig en ny tilværelse der. Ikke nok med at stor-skalaminedriften smadrer nomadernes livsvilkår: på et tidspunkt kom-

mer der en meget stor regning for de mange miljømæssige skader, den forårsager.

Byggeboom XXL

For nogle byboere er tiderne imidlertid ikke så dårlige endda, krise eller ej. Især byggeentreprenører har kronede dage. I et engelsksproget magasin læser vi et interview med en byplanlægger i UB. Som udenforstående virker UB som en by, der godt kunne bruge en mere end kærlig hånd af en byplanlægger. Byggeriet har udviklet sig voldsomt og virker mildest talt vildtvoksende. Her, som mange andre steder i det mongolske samfund, er det pengene der taler, *money talks* – et udtryk, vi ofte hører på vores rejse.

Efter at den mongolske regering i 2009 åbnede for udenlandske investeringer i minedrift, oplevede Mongoliet nogle år med stor økonomisk vækst. Helt op til 12% i 2012. Det har betydet, at nogle mongoler især inden for minedrift og byggeri er blevet temmelig velstående,

mens mange andre ikke har mærket til det økonomiske boom. Byggeriet i UB bærer også præg af det økonomiske opsving. Kan man finde en ledig plads, og har man pengene, kan man få lov til at bygge uden tanke for æstetik og byens behov.

Der bygges både boliger, kontorer, banker og ikke mindst et utal af *shopping malls*. Hvis man som dansker overvejer at investere i en luksusbolig i UB, er udvalget stort. Priserne ligger på mellem 4 og 5 mio. tögrögs pr. m² (ca. 12.-15.000 kr.). Ejendomsmæglere som *Mongolian Properties* reklamerer med luksusboliger, et godt investeringsklima og skattefordele. Dette står i skærende kontrast til byens mange nye tilflyttere, som har svært ved at få en bolig, en bolig de kan betale.

Shopping ad libitum

I UB er der ingen varemangel i 2014. Har man penge, kan man købe nøjagtigt de samme varer som i Danmark eller andre rige lande. De mange nybyggede indkøbscentre i UB bugner af varer. Til gengæld er de fleste af de centre, vi besøger, mere eller mindre mennesketomme. En undtagelse er dog »gode gamle« *Department Store*, *Ulsin Ikh Delguur*, hvor man endda kan opleve at stå i kø ved kassen.

Netop *Department Store* har undergået en utrolig forvandling. Vores første møde med stormagasinet i 1997 bød på halvtomme hylder og et lille udvalg af varer. En stor, imponant bygning uden indhold, et typisk varehus, som det fandtes i alle tidligere sovjetvasalstater. Kærkomment for os var der dog en lille souvenirafdeling øverst i bygningen og en lille cafe i stueetagen. På dette tidspunkt, 7 år efter overgangen fra kommunisme til markedsøkonomi, var der meget få cafeer og restauranter i UB.

Ved gensynet med varehuset i 2003 var der kommet mange varer,

Rundt om i hovedstaden er der om som sommeren opsat telte med studepladser til grønthandlere, som kommer ind til byen med egen avl af frisk frugt og grønt. Tidligere var befolkningen henvist til importeret frugt i begrænsede mængder fra Rusland og Kina.

og souvenirafdelingen var udvidet betydeligt. Og i 2014 er *Department Store* et topmoderne stormagasin med masser af specialafdelinger, mærkevarer og et kæmpestort velassorteret supermarked.

Goodbye Lenin welcome Chinggis Khan!

Department Store er ikke det eneste monumentale byggeri, som har undergået en forvandling i UB. I 2012 blev Leninstatuen, efter 58 år foran Hotel *Ulaanbaatar*, erstattet af en statue af grundlæggeren af mongolsk litteratur, digteren D. Natsagdorj. Dennes statue stod tidligere i den nationale forlystelsespark i UB.

Mongoliet er i de senere år begyndt at nedtone sin kommunistiske fortid til fordel for dels at rette blikket længere tilbage i historiebøgerne til især Chinggis Khan-æraen, dels at rette blikket fremad mod vestligt inspirerede mærkevarer og statussymboler som bl.a. dyre biler og enorme glasskyskrabere.

Indtil videre er rytterstatuen af revolutionshelten *Damdin Sükhbaatar*, den røde helt, dog blevet freddet. D. Sükhbaatar erklærede i 1921 Mongoliets uafhængighed fra Kina.

Hans statue blev afsløret i 1946, 25-året for frigørelsen fra Kina, og den står stadig centralt placeret på pladsen foran parlamentet, *Ulsyn Ikh Hural*.

Parlamentsbygningens facade og pladsen foran er derimod begge blevet gennemgribende renoveret, siden vi sidst besøgte byen. I 2006 blev bygningens facade totalrenoveret i anledning af 800-året for Chinggis Khans udnævnelse som leder af den første mongolske stat. Og i 2013 besluttede byrådet i UB at omdøbe byens centrale plads, *Sükhbaatar Pladsen*, til Chinggis Khan Pladsen. Det skete under protester fra kommunistpartiet, som mente, at beslutningen var lovstridig, da *Sükhbaatar Pladsen* nævnes i en lov om demonstrationer, som er vedtaget af parlamentet.

Grønsagsmarkeder og cafeliv

En meget stor og glædelig overraskelse ved gensynet med UB er de mange grønsagsmarkeder, der er poppet op rundt omkring i byen. I store, aflange telte, som er sat op på centrale pladser, sælger grønthandlere dejlige friske frugter og grønsager. Fra et stort opland til UB kom-

Kunsten lever i bedste velgående i UB i 2014. Her danser en ung hiphopper foran en grafittimalet husvæg.

Et stort reklamebanner på en husmur lokker kvinden med løfter om en lykkelig tilværelse i byens nyopførte boligblok, mens manden i sin traditionelle dell spejder ud mod rytterne på steppen, der er ved at samles til hestevæddeløbet.

mer frugt- og grøntavlere ind til byen med deres høst, som de i sommermånederne sælger fra lejede stadepladser i teltene.

Det er yderst flotte og lækre produkter, som storbyens beboere har fået let adgang til – og som de også i stor stil har taget til sig. Vi hører om og ser byboernes store interesse for frisk frugt og grønt, som tidligere mest var importeret fra Rusland og Kina og som fandtes i et begrænset antal og udvalg. De traditionelt kød-spisende mongoler har i deres storbyliv fået smag for frugt og grønt, så menuen står ikke længere kun på kød- og mælkeprodukter. I øvrigt er kød blevet en dyr spise, hører vi, så måske er kødkulturen i Mongoliet på retur?

Cafe Amsterdam på *Peace Avenue* er en magnet for især UB's få udenlandske turister, som søger herhen for at få en god kop kaffe og en sandwich. Adskillige gange lægger vi vores vej forbi den hyggelige cafe med udendørsservering i sensommersolen. Men *Cafe Amsterdam* er ikke ualmindelig i UB i 2014. Den har kvalificeret konkurrence fra mange andre gode og hyggelige cafeer og restauranter, som også besøges flittigt af mange loka-

le byboere, der har råd til at spise ude og drikke *caffè latte*.

I dag er hele verdens madkultur repræsenteret i UB. Sådan var det langt fra tilbage i 2003, hvor der var et mindre udvalg af cafeer og restauranter, og slet ikke 1997, hvor vi havde overordentligt svært ved at finde restauranter i byen.

The Wild, Wild East

Der er ingen tvivl om, at Mongoliet har undergået store forandringer, siden vores første besøg i 1997. Umiddelbart kan man se, at der er kommet større velstand til landet: de mange gadebørn, som fyldte gaderne dengang, er kraftigt reduceret. I 2014 ser vi kun få gadebørn omkring *Department Store* og på *Peace Avenue*.

Glas, stål, biler og varer ad libitum syner umiddelbart af overflod og velstand, men et faktum er, at den sociale ulighed stadig er stor. 37% af befolkningen lever under Mongoliets officielle fattigdomsgrænse, og andelen er stigende, ifølge Tungalag Nyamaa, adm. direktør i NTS, *Social Partnership Network*, Dansk Mongolsk Selskabs samarbejdspartner i Mongoliet.

Og hvordan med demokratiet? Mongoliets demokratiske proces er forløbet fredeligt og langt bedre end i de centralasiatiske nabolande. Landet er stadig præget af en voldsom korrupsion, som bremser megen udvikling. De gode nyheder er, at der er kommet flere politiske partier på banen og et væld af ngo'er, hvoraf flere arbejder for at fremme demokratiet med legale og ukorrumperte midler.

UB anno 2014 har alt, hvad man kan ønske sig som turist, men byen mangler en plan og en ide om, hvad den vil, og hvor den vil hen – hvem vil den være by for: de superrige eller helt almindelige mongoler? Qua vores tre besøg ved vi, at Mongoliet er et dejligt land med nogle dejlige mennesker, der absolut er værd at besøge – og at vi vil komme tilbage igen.

Rejs til Mongoliet, men tag hurtigt videre fra UB og ud på steppen! ■

Tekst og foto:
Bettina Gram
Gitte Pedersen

Bettina og Gitte besøgte Mongoliet i aug.-sep. 2014 med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling.

Mongoliet udfordres på selvstændigheden

Mongoliet taber pusten – og lidt af sin dyrebare selvstændighed

For ikke så længe siden var Mongoliet tilsmilet af lykken, med vækstrater på over 17% i 2011 og ca. 12% i hvert af årene 2012 og 2013. Resten af verden så misundeligt til. Baggrunden for optimismen var den boomende mineindustri i et land med et bruttonationalprodukt pr. indbygger, der for kun 5 år siden lå på mindre end \$2.000 mod i dag \$4.000.

Det antages, at der i Mongoliet – et land større end Frankrig, Tyskland og Spanien tilsammen – gemmer sig for omkring 3 billioner dollars tilgængelige mineraler i jorden, hvilket svarer til rundt regnet 1 million dollars fordelt på hver af de næsten 3 millioner mongoler. Mange har ment, at skamferingen af de uberørte landskaber og hovedstaden Ulaanbaatar – med verdens næsthøjeste luftforurening – var en pris værd at betale for det boom, der gjorde politikerne rige og fyldte byen med smarte biler og højhuse.

Men nu er gassen gået af ballonen. Mongoliet står over for en betalingsbalancekrise, hvor reserveaf hård valuta er faldet med totredjedel, og kursen på den hjemlige valuta, tugrik, også er faldet mærkbart. Kreditkrisen har bragt Ulaanbaatars byggeboom til noget, der ligner en total opbremsning.

Kullet er en blandt flere årsager. Det er Mongoliets vigtigste eksportartikel, indtil en gigantisk ny kobbermine, *Oyu Tolgoi* (OT) i Gobiørkenen, kommer helt op i om-

drejninger. Prisen på kul er faldet i takt med den vigende efterspørgsel fra Kina. En anden årsag er uoverensstemmelser mellem de udenlandske investorer, der stod bag boomet. Det kan man kun bebrejde den borgerlige regering, ledet af Demokratisk Parti.

Oyu Tolgoi, der kontrolleres af den britisk-australske gigant *Rio Tinto*, har en betydning for Mongoliet, som næppe kan overvurderes. Når minen kommer i fuld drift og sender sin malm over grænsen til Kina, vil den stå for en tredjedel af BNP. De \$6 mia., der er investeret til dato, står for størstedelen af de direkte udenlandske investeringer i nyere tid.

Men nu er projektet kørt fast i en bitter strid mellem Rio og en genstridig mongolsk regering, som med et ejerskab på 34% af projektet klager over honorarerne til ledelsen, uundgåelige budgetoverskridelser ved et så stort projekt samt krav om større skattebetaling. Uenigheden forstærkes af Mongoliets lidt »rå« demokrati.

Indtil konflikten er løst, er Rio tilbageholdende med at spendere de ca. \$5 mia. til den anden og mere krævende fase af OT's udvikling, når minen skal udvides i dybden. Mongoliets finansminister, Ch. Ulaan, indrømmer, at det ville have været bedre, hvis regeringen ikke havde insisteret på at være aktionær i OT, men havde begrænset sig til at indkassere royalties.

For sent. Andre udenlandske mineselskaber er blevet skræmte ikke mindst efter suspenderingen af over 100 andre licenser, der nu afventer regeringens undersøgelse af korrupsionen. De direkte udenlandske investeringer er faldet med trefemtedel i år. Heldigvis ser det nu ud til, at regeringen og Rio er ved at nærme sig hinanden. Rio meddeler, at det har afsluttet en screening af OT's anden fase. Regeringen synes på sin side at have trukket i land med kravet om tårnhøje afgifter.

Det hilses velkommen; men i mellemtiden må regeringen også kæmpe med konsekvenserne af de i sidste år indførte fejlslagne, indenrigspolitiske tiltag for at modvirke det økonomiske tilbageslag. Det ene var et »prisstabiliseringsprogram«, der havde til hensigt at modvirke de hurtigt stigende priser på basale fødevarer og byggematerialer. Et andet var en stabilisering af renten, som bevirkede, at den private rente faldt fra rundt regnet 18% til 8%. Begge tiltag indebar en enorm indsprøjtning af penge fra centralbanken til hele banksektoren og en alarmerende vækst i landets ufinansierede udgifter.

I begyndelsen af oktober indledes efterårssamlingen i det mongolske parlament, *Khural*. Her forventes det, at der bliver taget stilling til nødforanstaltninger, der skal få styr på udgifterne. Men at skære ned på støtten til rentesænkningen vil vise sig at blive politisk vanskeligt. Man

Tæt bilkørsel midt i Ulaanbaatars byggeboom, sep. 2012. Foto: Jan Koed

kan imidlertid være sikker på, at den almindelige bankrente, som i øjeblikket ligger på under 5%, vil stige.

Selv uden en videreudvikling af OT's anden fase er Mongoliet formentlig i stand til at afværge en ødelæggende krise i høj grad takket være en håndsrekning fra den sydlige nabo, Kina. Reserverne af hård valuta steg en smule i august, hvilket delvis skyldtes lån fra Kinas udviklingsbank. Desuden har Kina tilbudt en livline i form af en omfattende swap-aftale med Mongoliets centralbank. Den kinesiske præsident Xi Jinping besøgte for nyligt sin mongolske modpart, Tsakhia-

giin Elbegdorj. Det samme gjorde Vladimir Putin fra Rusland, som var Mongoliets overherre indtil den demokratiske revolution i 1990 ledet af en ung Elbegdorj. Hvad Rusland nu har at tilbyde er uklart; en analytiker i Ulaanbaatar siger, at Putins hovedmotiv var »at vise Vesten sin bare røv«.

Mongoliet har længe været en trofast ven af Vesten i landets forsøg på at undvige den russiske eller – ikke mindst – den kinesiske indflydelsessfære. Nu ønsker de begge deres del af kagen. Der er forhandlinger om gasrørledninger mellem Kina og Rusland og jernbaner gennem Mongoliet. Kinas statsejede

mineselskaber, som Mongoliet længe har forsøgt at holde ude, presser på.

Og det er måske kun begyndelsen på den kinesiske indflydelse. Prisen for Demokratisk Partis stramminger har været, at Mongoliet har måttet give køb på noget af sin dyrebare selvstændighed. ■

Artiklen er oversat fra *The pits. Mongolia loses its shine - and some of its treasured autonomy* bragt i *The Economist*, 11. okt. 2014.

Demokrati er at eje sine dyr

Mishgee med sin uurga, som han bruger til at fange heste med. En million ud af de 3 millioner mongoler lever fortsat som nomader. Foto: Søren Zeuth

Rejsen til Mongoliets storslåede steppe foregår med *Aeroflot*, der fastholder hammer og segl i sit logo, som pryder de kække stewardessers stramme røde dragter og lille kalot.

Et fortidslevn, skulle man mene. I hvert fald i Mongoliet, hvis demokrati snart fylder 25. I 1990 stod 13 tapre studenter i spidsen for den fredelige revolution i 40 graders frost på Sukhbaatar-pladsen i hovedstaden, Ulaanbaatar. Stalin-statuen blev væltet med det samme, solgt som skrot til diskotek *Izmuz* østpå

ad Fredsboulevarden. Faktisk har jeg danset ved Stalins bronzefødder str. 110 eller så. Og drukket kaffe ca. ved hans navle på *Izmuz*' første sal; han ragede op gennem to etager.

Statuen af Mongoliets egen Stalin, Choibalsan, står endnu. Lenin blev væltet i fjor og erstattet af Marc O'Polo.

Mongoliet har taget demokratiet til sig. Og mongolerne er på deres 4. præsident, demokraten Elbegdorj, som var blandt de 13 studenter i 1990. Da han blev præsident, afskaffede han fluks dødsstraffen.

»Jeg er præsident. Jeg bestemmer. Så må vi få juraen på plads bagefter!«

Sammenligner man med lande uden for Europa, fører Mongoliet suverænt blandt tidligere kommuniststater på vejen mod demokrati. Men korrupsion er udbredt, og overgangen fra planøkonomi og statseje til privateje har været svær; og den efterfølgende fordeling af ressourcer – især minedrift – på ingen måde demokratisk.

Spørger man ude på steppen, hvad de mener om demokratiet, si-

ger de – som med én mund – »vi har fået privat ejendomsret«. Og så falder tanken måske på fast ejendom, men nej – mongolerne taler først og fremmest om at eje deres dyr: hestene, køerne, yakokserne, kamelerne, gederne og fårene. Dét er al maset værd med ansvaret for eget liv, spidsroden gennem korruption, oplyst af statens formynderi og forsørgelse; Sovjetunionens store-bror-økonomi finansierede hele molevitten fra 1921 til 1990, da Mongoliet var den 16. sovjetstat af alt anden end navn. Mongoliet lå i økonomisk og politisk læ af Sovjetunionens beskyttende vinger som suveræn stat – mod at danne buffer til Den kinesiske Folkerepublik.

Tog man den transsibiriske jernbane gennem Mongoliet dengang stod hist og her i det underskønne landskab malplacerede høstakke med strittende kanonløb.

Andre bizarre udløbere af det sovjetiske formynderi var det ædle, langbenede østtyske malkekvæg, der fordrede enorme, opvarmede stalde – og ikke kunne overleve på steppen. Danidas indledende bistand efter revolutionen i 1990 var at hjælpe mongolerne tilbage til deres gamle kvægbrug med robuste fritlevende dyr, der varmede sig med hinanden i ly for iskolde vintre i små, lave læskure, isoleret med gedelort. Nomaderne var så taknemmelige, at enkelte døbte deres børn Danida.

Gæstebud på steppen

Ude på steppen, i Zavkhan Aimag et godt stykke fra lokalhovedstaden, Uliastai, tager to familier gæstfrit imod i deres ger, runde filttelte. Her er yakokser, geder og får. Vi udveksler snus – eller dvs. mændene byder snus fra deres smukke små snusflasker. Som gæstebuddet kræver, skal man prøve dem alle, så jeg nys og pruster til vældig gensidig moro. Bagefter slipper de yakokser-

ne løs. Kalvene har diet, og nu lunter hele den langhårede flok over bækken til bjergsiden for at græsse.

En rytter kommer drivende på vej mod samme græsning med sin vældige hesteflok, der faktisk på afstand i horisonten virker flydende. Han bliver råbt an og leder hestene videre til et andet sted med både græs og vand, som steppen er gavmild med dette efterår.

74-årige Mishgee fortæller om det formidable i at eje sit eget kvæg. »Før var alle dyrene kooperativets. Jeg passede dem bare.« Og opfyldte man ikke kooperativets kvoter og krav, risikerede man fængsel.

Vi går ind i Mishgee og hustruen, Lakvarsuhrens lille ger, 27 mennesker i alt, og spiser friskkogt ged, tilberedt på glødende sten i en stor gryde, fyldt op med vand. Læg på og simre en time til halvanden til den bliver mør og lækker, om ikke spændende. Eneste krydderi er lidt salt. Først bliver indvoldene fordelt, så alle kan smage. Ikke min favorit, men tydeligvis de andres. Bagefter selve geden. Vi spiser med fingrene. Fedtet driver ned ad hænder og arme og glinser i ansigterne. Dét er fællesspisning.

Mishgees ven i flot orange dell bryder ud i langsang, den type sang, der gjalder mellem bjergsider og kan høres vidt omkring på steppen og signalerer en rytters komme på lang afstand. Det er en smuk og kraftfuld sang om naturen, hesten, kærligheden og en god ven i livet – der ligevel kan være menneske som hest.

Da vi har spist, går Mishgee, Lakvarsuhren og jeg ud for at snakke. I Mongoliet bruger man kun ét navn; kun de allerfornemste og selvhøjtidelige bruger deres efternavn.

»Tilværelsen er blevet så meget bedre. Vi kan sige, tro og tænke, hvad vi vil.« Vi sidder uden for geren på små træknolde. Parret har været gift i over 50 år og taler nær-

mest i kor. Lakvarsuhren fortæller, »tidligere var vi buddhister« – selv om det var forbudt under kommunismen. »Nu tror vi på Jesus. Og så har vi fået bedre helbred. Før var vi altid syge.« Det lyder enkelt.

Enhver ordentlig mongol har sin egen sadel. Mishgees står lige ved siden af ham. Selve stolen af træ fik han snedkereret efter mål for mange herrens år siden – i Khövsgöl Aimag, der er kendt for sit fine træ. »Skindet og huden«, til sædet og tøjler, »bearbejder jeg selv«. Også stål og sølv til stigbøjler og dekoration er lavet på bestilling, da Mishgee var ung. Skind og hud bliver skiftet ud, efterhånden som det bliver slidt. Træet og metallet varer hele livet. Mishgee lærer gerne kunsten fra sig. »De unge i dag kan ikke finde ud af det.«

Så er der uurgaen, der også er hjemmegjort; en meget lang pind af to forskellige slags træ, det ene stift, det andet smidigt. For enden af den smidige pind er en lasso af hud. Mishgee bruger den dagligt til at fange sin hest eller på længere ture med flokken, hvis han skal skifte hest undervejs. Meget lange ture må det være, for en mongolsk hest – der i europæiske øjne »kun« er en pony – kan galoppere 30 km og trave yderligere 30. I øvrigt er det sådan, at ser man en uurga stukket ned i jorden på steppen, betyder det, at ægtefolk holder hyrdetime her, og man skal holde sig væk. Ligesom man altid kigger væk, når nogen forretter nødtørft – eller, som man siger: *er ude at se til hestene*. Det er småt med sanitet på steppen.

Mest mærkværdig er *xilburen* – endnu en lang stang, behængt med en hel masse støjende skiver, der ligner grydelåg. »Den skræmmer ulvene og fremmede hunde væk«, fortæller Mishgee henkastet. Jamen er her ...? »Ja, her er mange ulve, og man skal passe på«, forklarer den fine gamle mand.

Nomader for livet

Mishgee og Lakvarsuhren er velorienterede om verdens gang. »Vi har altid været nomader. Begge to. Vi forlod skolen efter 4. klasse. Vi skulle passe dyrene.«

De fortæller, at deres fem børn har gået i skole og har uddannelser. Datteren og to af sønnerne bor i Uliastai, to sønner er migrantarbejdere og lever ulovligt i Belgien. Det er hårdt og bliver stadig vanskeligere. Det var ikke, som de troede, en mulighed for at tjene penge. De vil hjem til Mongoliet nu, men har ikke råd til hjemrejsen.

Bortset fra savnet af og bekymringerne for sønnerne i Belgien er Mishgee og Lakvarsuhren tilfredse med tilværelsen. Med al den strid og krig, der er i verden, er de dybt taknemmelige over at leve i et fredeligt land.

De er gamle nu, og det hænder, at de tilbringer vinteren inde i Uliastai og betaler naboerne for at passe dyrene. Det koster 600 tugrug (1,80 kr.) pr. måned for et får eller en ged og 5.000 (15 kr.) pr. snude for heste og yak. Mishgee og Lakvarsuhren har 200 får og geder, fem yakokser og seks heste. Så det koster 525 kr. om måneden at få passet dyrene.

Men de synes, det er forkert, når nomader helt rykker teltpælene op og flytter til byerne, hvor efterhånden to tredjedele af mongolerne lever. Det betyder, at omkring 1 mio. fortsat er nomader og lever på steppen, og 2 mio. lever i byerne – lige omvendt ift. 1990. Mange har måttet opgive nomadetilværelsen, fordi deres dyr – levebrødet på steppen – er omkommet under *zud*, katastrofal isvinter, hvor steppen bliver dækket af is, så dyrene ikke kan græsse. Så flytter de i gerslummen, der vokser uden på byerne, som er en sovjetisk opfindelse, med store, dunkende kraftværker, boligblokke og trafik.

I storbyerne er der planer om at lave gerslummen om til små enfamilieshuse, som kan kobles på kloak, strøm, centralvarme og vand. Det vil betyde enormt for sundheden, eftersom Mongoliets storbyer om vinteren er endnu mere forurenede end fx Beijing, fordi man opvarmer geren og laver mad ved små, stærkt forurenende brændekomfurer.

Men Uliastai er ikke så stor. Der bor 5.607 familier, knap 19.000 mennesker. Uliastai er hovedstaden i Zavkhan Aimag, der med 82.000 km² er beskeden, men dog næsten dobbelt så stor som Danmark. Der lever omkring 70.000 mennesker i Zavkhan.

De 3 naboer

Mongoliet er lidt over 1,5 mio. km² – tre gange større end Frankrig. Her lever knap 3 mio. mennesker af først og fremmest mongolsk oprindelse (81%). Resten er bl.a. kasak, dorvod, bayad og darianga. Mongoliet er rigt på kul, kobber, uran, sjældne jordarter, guld og sølv. Mange ressourcer og minelicenser blev narret billigt fra mongolerne i demokratiets første år af stålsatte jakkesæt fra udenlandske mineselskaber og af Kina. Nu er mongolerne blevet klogere og mindre godtroende. Nye kontrakter bliver indgået på mere lige vilkår til de internationale mineselskabers fortrydelse. Tanken er, at 35% af Mongoliets BNP om få år skal komme fra verdens største kobberforekomster, vældige *Oyu Tolgoi* i Sydgobi, nær grænsen til Kina. Udvinning er en historie for sig, for der er andre værdier i Mongoliet end penge, og visse steder er hellige og bør ikke udgraves.

53% af mongolerne er geluppabuddhister (samme sekt som Dalai Lama), 3% muslimer, næsten 3% er animister og godt 2% kristne. 38% er ikke religiøse. Choibalsans styre

forsøgte at udslutte buddhismen i 1930'erne. Mindst 15.000 munke blev henrettet dengang.

Det anslås, at Choibalsan stod bag henrettelsen af 30.000-35.000 »revolutionsfjender«, flest munke, resten intellektuelle, politiske kritikere, kasakker og buryater. Buddhismen fik nyt liv efter revolutionen for 25 år siden, og Dalai Lama besøger – til Kinas enorme fortrydelse – ofte Mongoliet. Dalai Lama skulle også have besøgt Ulaanbaatar i slutningen af august, men det fik Kinas præsident, Xi Jinping, forpurret, da han meldte sin ankomst nogenlunde samtidigt. Præsident Putin besøgte Mongoliet seks timer i begyndelsen af september – begge lande erklærede at ville styrke handelsforbindelserne med den lille nabo.

Mongoliet er klemt inde mellem Kina og Rusland uden adgang til havet. De 70 år som sovjetisk vasalstat skræmmer; det samme gør tanken om at blive kinesisk ditto. Så Mongoliet har udviklet sin egen udenrigspolitik, kaldet »de tredje naboers politik.« De tredje naboer er alle de andre: Japan, Sydkorea, Europa, USA, Latinamerika. Så mange som muligt.

Og Mongoliet engagerer sig i omverdenen på alle tænkelige måder. Mongolske soldater har deltaget i FN-missioner i Sydsudan, Sierra Leone, Tchad, Etiopien, Vestsahara, Afghanistan, Liberia og belgiske KFOR i Kosovo. Mongoliet er medlem af et mylder af internationale organisationer som OSCE, WTO, stribevis af FN-organisationer i håb om opmærksomhed og støtte i forhold til de store naboer.

Alt sammen for at bevare freden og friheden, som de stærkt individualistiske mongoler sætter så højt. ■

Mette Holm

Artiklen blev første gang bragt i *Weekendavisen*, 14. nov. 2014.

10 ting du bør vide om Mongoliet

Undrer du dig over, hvor lidt den almindelige dansker ved om Mongoliet, nikker du måske genkendende til Grace's 10 overskrifter over, hvad enhver bør vide om dette 'ukendte' land. Med et glimt i øjet øser hun af sine erfaringer efter at have boet i Ulaanbaatar i årene 2000-2004. Tag derfor venligst i betragtning, at hendes iagttagelser ikke altid er helt up to date. Grace har nu slået sig ned med sin mand Leif i det nordlige USA, hvorfra hun blogger.

Da jeg var 9 år gammel, flyttede min familie til Ulaanbaatar i Mongoliet. Vi boede der i 4 år og flyttede så tilbage til USA. Det lyder måske ikke af så længe, men Mongoliet nåede at blive mit hjem. Jeg elskede landet. Lige siden jeg flyttede tilbage, har jeg ofte måttet fortælle om Mongoliets mysterier. Det er, som om de berømte mongoler, der engang ejede en stor del af den kendte verden, er krøbet tilbage i skyggen.

Med denne fortid vil jeg gerne dele mine erfaringer med dig.

1. Det ligger i Asien (ikke Afrika)

Det sker jævnligt, at folk spørger mig, hvor jeg føler mig hjemme. Jeg kikker på dem et øjeblik og siger så langsomt: »Jeg er ikke helt sikker. Men jeg har boet i Mongoliet i 4 år.« Det får som regel samtaleemnet til at skifte karakter i retning af (gudskelov): »Mongoliet! Det lyder interessant. Der er rigtig varmt, ik'?

Jeg tøver. Kan man beskrive Mongoliet som varmt? Ok, når jeg husker tilbage, synes jeg somrene var varme. De kunne nå op over 30 grader. Men selvfølgelig ikke. Man ville aldrig beskrive Mongoliet som varmt. Der er faktisk vinter i årets 9 måneder.

»Tænker du på Angola?«

»Nåh ja, det gør jeg vist. Hvor ligger Mongoliet egentlig?«

»Klemte inde mellem Rusland og Kina«, svarer jeg.

»Ja, nu du siger det. Jeg havde helt glemt, der lå et land der.«

Det er du ikke alene om min ven.

Du er ikke den eneste.

2. De taler mongolsk (ikke kinesisk)

»Du har boet i Mongoliet! Hvor spændende! Taler du så kinesisk?«

... Nej, nej. Jeg taler *ikke* kinesisk, fordi de taler *ikke* kinesisk i Mongoliet. De taler mongolsk.

En meget almindelig misforståelse om Mongoliet er, at det er en provins eller del af Kina. Selv om Kina sandsynligvis ville synes om det, er det ikke tilfældet. Jeg ved, at det kan være forvirrende med en provins i Kina, der faktisk hedder »Indre Mongoli«. Lad mig forklare: Indre Mongoli ligger uden for Mongoliet – i Kina. Ydre Mongoli er det rigtige Mongoliet. Spørg mig ikke, hvorfor det er blevet sådan, det har jeg ingen anelse om.

Da Mongoliet ikke er en del af Kina, taler mongolerne et sprog, der ikke har den fjerneste lighed med kinesisk. Mærkeligt nok ligner det mere arabisk end noget andet. Det

er ikke noget tonalt sprog, det bruger ikke skrifttegn som kineserne og for at være helt ærlig, så lyder det ikke særlig kønt. Men jeg elsker det, fordi mongolerne taler det.

3. De spiser fårekød (ikke Mongolian Barbecue)

»Du må have været lykkelig for at bo i Mongoliet! Jeg *elsker* mongolsk mad!«

Der er meget få ting i tilværelsen, der kan få mig til at bande. Men at høre på dette kan få damen her til at eksplodere i en kaskade af ukvemsvord. Jeg har ikke sat 500 fårekødsboller til livs eller drukket 1000 skål mælkete for at få påduttet, at jeg må have været lykkelig. Jeg spiste det for at være høflig.

Jeg er overbevist om, at der findes mennesker i denne verden, som virkelig sætter pris på et rigtigt mongolsk måltid mad. Hvis du kan lide får og gæret hoppemælk, har du virkelig skudt papegøjen. Kan du ikke forstå, hvorfor det ikke har noget med Mongolian Barbecue at gøre? Det er fordi den restaurantkæde er ét stort bedrag.

Mongolian Barbecue serverer fisk og skaldyr, kød i strimler og alle slags friske grønsager. De har ansatte, der med spyd slynger din mad rundt på en grill, mens de

lystigt synger en »mongolsk« sang. Skråt op!

Mongolerne er afskåret fra havet – det er sjældent, at de får fisk. En bøv af skært oksekød? Er det dit alvor? Jeg ville save mit højre ben af for sådan en bare i Beijing. Mongoliet er et land med permafrost – at få fat i en større samling forskellige grønsager er et mirakel.

Jeg er ikke i stand til at fortælle dig, hvor meget Mongolian Barbecue strider mod alle mine erindringer om min mongolske barndom. Jeg forstår, at det er en udmærket restaurantkæde, men hvor pillede de lige »Mongoliet« op? Måske ingen ville opdage, at de var skøre?

På den positive side må man håbe, at det hjælper den mongolske turisme. Men hvilket chok turisterne får, når de opdager, at der ikke er lækre fisk på menukortet.

4. Veje er et privilegium (ikke en ret)

Jeg har lagt mærke til, at folk altid kan blive enige om at kritisere de dårlige veje. Da jeg første gang besøgte Leif i hans hjem i det sydøstlige Maine, opdagede jeg, at Amerika stadig har en nybyggergrænse i forhold til veje. De bugter sig, de går op og ned, og de er bumpede. Jeg får kvalme, hver gang vi drøner af sted til hans gamle hus.

Men intet tåler sammenligning med »vejene« i Mongoliet. Man skal ikke langt uden for Ulaanbaatar, før asfalten slipper op. Du skifter over til nomadernes steppe, dvs. du er på landet. Vejene bliver til hjulspor med så mange huller og sten, at det mange gange er bedre at køre i græsset på selve steppen.

Min far plejede ofte at følge elmasterne, for som han sagde: »Vi ved, at ledninger fører hen til noget!« Naturligvis førte det blot til, at vi kørte fast i en sump og sad der i 6 timer, indtil en russisk lastbil kunne trække os fri. Den ene gang min far holdt sig trofast til jordvejen, rulle-

de jeepen rundt tre gange på den mongolske steppe, hvilket næsten tog livet af ham.

Jeg vil på dette sted gerne takke den amerikanske regering for de smukke hovedveje. Tak, Amerika.

5. Det udtales u-lan-ba-ter (ikke u-lan-bay-tar)

Ulaanbaatar er en fascinerende by, som jeg håber alle kan få mulighed for at besøge. Den ligger klemmt inde i en dal omgivet af bløde bakker med gammelmongolsk skrift påmålet. En by under næsten konstant udvikling i et forsøg på at gøre sig parat til verdensscenen. Og for tiden anses Mongoliet faktisk for at være en af verdens hurtigst voksende økonomier.

Rundt omkring det moderne Ulaanbaatar ligger gerdistrikterne. Det er her mere end halvdelen af mongolerne bor. De mangler ofte – omend ikke 100% – adgang til basale goder som vand, kloak og centralvarme. Ger er de filttelte, du måske har set på billeder fra det nordlige Asien. Gerdistrikterne består hovedsageligt af disse ger, plankeværker og dårligt byggede huse.

Nu da du ved lidt mere om Ulaanbaatar, så husk at udtale det korrekt. Eller du kan blot nøjes med at kalde byen »UB«.

6. Der findes mennesker (ikke kun dyr)

På universitetet gik jeg på et kursus i internationale relationer, hvilket krævede, at alle de studerende samvittighedsfuldt skulle læse *BBC News* hver uge. Uge efter uge ventede og ventede jeg på, at der skulle komme en artikel om Mongoliet. Jeg forestillede mig, hvor herligt det ville være at dele mit yndlingsland med resten af klassen. ... Der kom aldrig nogen artikel.

Jeg forstår godt, hvorfor nogen kan tvivle på, om der overhovedet bor mennesker i dette land. Vi hører jo aldrig om dem i medierne. Min

far – den kloge mand – undersøgte mange forhold om Mongoliet, før vi flyttede dertil. En af de få ting, han opdagede under sin søgen, var, at Mongoliet har flere heste end mennesker. Er det så et tomt land med heste løbende frit omkring?

Både ja og nej. Der er virkelig mange heste. Og får. Og geder. Og yakokser. Og rensdyr. Og høge. Og gribbe. Men når jeg er kommet her i dag er det for at meddele, at der også er 3,2 mio. mennesker med en enestående kultur og fascinerende traditioner. Blot fordi du aldrig hører om dem, er det ikke ensbetydende med, at de ikke eksisterer.

7. Chinggis Khan er deres helt (ikke en skurk)

Når vi følte livsglæden boble i os, tog min familie og jeg ud på landet. Sædvanligvis valgte vi en campingtur eller anden form for ferie. Hver gang vi kom ind i bilen, sad min bror Jonan og jeg ved vinduet og kikkede opmærksomt ud på steppen. Vores forældre havde fortalt os, at Chinggis Khan lå begravet et eller andet sted derude, og nu var det os, der skulle finde ham.

Chinggis Khan var, som du måske husker fra historiebøgerne, grundlæggeren og storkhan af det mongolske imperium. Han formåede at samle nomadestammerne og erobre det meste af Eurasien. Han var en frygtløs hersker, villig til at gøre alt det der var nødvendigt for at bevare sit folks jerngreb om verden. Deres erobringer var brutale.

Uanset Chinggis Khans brutalitet er han ikke en skurk i mongolernes øjne. Han er deres grundlægger. Deres helt. Statuer af ham findes overalt i Mongoliet og – ærlig talt – kan man fortænke mongolerne i det? Chinggis Khan leverede qua sin ubændige vildskab trods alt varen. En spejderhilsen til den store krigers.

Ifølge legenden havde Chinggis Khan en dystre plan for sin begravelse, når han døde. Han ville be-

graves et ukendt sted, og alle der var involveret i begravelsen skulle senere dræbes.

Som du måske kan regne ud, fandt Jonan og jeg aldrig hans grav. Fiasko.

8. Det er iskoldt (ikke kun koldt)

I vores første vinter i Mongoliet frøs vandet i radiatorerne i lejligheden til is. Det var minus 40 grader celsius, og vores ovne frøs. Vi kunne sætte varm suppe på køkkenbordet, og det frøs til is i løbet af 5 minutter eller mindre. Jeg havde bestemt, at jeg ikke kendte til kulde, før jeg ikke længere kunne huske, hvordan varme føltes. Du ved det er koldt, når dit snot fryser fast til dine næsehår. Du ved det er koldt, når dine øjenvipper dækkes af så mange iskrystaller, at du ikke kan se mere. Og du ved det er koldt, når du bærer syv lag tøj, og du stadig fryser.

Sjovt nok ved måske alligevel en del af jer, hvordan det føles pga. dette års polarvind. Det er helt vildt forfærdeligt. Ikke kun forfærdeligt. Helt vildt forfærdeligt.

Men når det så bliver varmt nok til, at det kan sne igen, så løber du pludselig rundt i shorts og t-shirts.

Du bliver hærdet af Mongoliets kulde.

9. Det er en uopdaget skønhed (ikke en ubeboet ødemark)

Ok, der bor ikke ret mange mennesker. Og Mongoliet er ikke særlig kendt.

Og alligevel har Mongoliet så meget at byde på. Mine minder om Mongoliet er virkelig smukke. Der er et hav af bølgende stepper, hvor du kan se skyggerne fra skyerne glide i det uendelige hen over græstæppet.

Mod nord er der den smukke Khovsgolsø, hvor bjerge, skove og sletter mødes. I vest de himmelstræbende, snedækkede bjerge. Og i syd Gobiørkenen med dens vældige sandklitter og omfarende vindhekse.

En del af mig er glad for, at Mongoliet er så forholdsvis ukendt. En del af mig håber, at det vedbliver at være sådan, fordi landet er så dejligt i sin uendelige, ensomme skønhed.

10. Det er altid et eventyr (aldrig kedeligt)

Alle min bedste historier kommer fra Mongoliet.

Min familie og jeg blev fanget i en storm i Gobiørkenen. Ni fortællinger om opstigende kloakvand i min families toilet og badekar. Jeg trådte på en mus, som døde i min støvle. Jeg kunne fortælle den ene historie efter den anden, men blot for at sige, at Mongoliet selv er det største eventyr.

Det er den slags eventyr, hvor du ikke ved, hvordan det vil ende. Du ved aldrig, hvad den næste dag vil bringe. Du ved aldrig, hvordan den vil forandre dig. Jeg er utroligt taknemmelig for, at mine forældre flyttede mig til det ukendte land Mongoliet. Det gav mig en lektie for livet.

Livet bør altid være fuld af eventyr. ■

Grace Jacobsen

Redaktionen kan anbefale at besøge Graces blog på <http://itsgracejacobsen.com>. Der kan man også læse alle kommentarerne fra hendes følgere.

Den danske Ekspedition til Mongoliet - V

Fra Urga til Sobelsletten.

Af Ekspeditionens Leder, Læge C. Krebs.

Dagens Nyheder

21. Februar 1924.

Hanja, 12. Jan.

I Kampens Hede er der ikke Tid til at skrive Krønike, og Ekspeditionen er forlængst færdig med sin Turisttilværelse.

Nu kæmper den haardt for sit Liv og Velfærd, og selv om det er med en rimelig Udsigt til Sejr, saa er dog Krønikeskriveren for forpustet mellem Slagene til at føre Pennen. – Altfor sødt smager Søvnens i den Gedeskinds-Sovepose, efter at Heste og Okser er manet op over de stejle Passer med mongolske og russiske Besværgelser.

Men Traaden maa jo knyttes paany. Vi slap Ekspeditionen nede i Gobi, paa Vej til Urga, mod en noget uvis Skæbne, og nu – men det er det, jeg vil fortælle – efterhaanden.

Jeg er efter „mange Tusind“ Kilometers Rejse landet her, alene med min Kineser, der lyder Navnet Ping. „Her“ er ved Foden af Munho-Sardyk, som er alle Bjerges Bjerg, det, jeg paa min forrige Rejse for tre Aar siden kredsede om som Møllet om Lyset, og „her“ er ved den nordlige Ende af Kossogol, som er en 20 Mil [150 km] lang Isflage, indrammet af lave, mørke, skovklædte Høje imod Øst og af stejle, snepudrede, takkede Tinder mod Vest. – Jeg sidder i en lille russisk Tømmerhytte, hvor Ilden buldrer i den store Lerovn og varmer min Ryg – og ser ud over den frosne Sø, som vi lige har passeret. Der blæser en ond Vind over Kossogol i Dag. Ganske vist kun 20 Gr. Frost, men

Til Koncert i en mongolsk Jurte.

en bidende Nordenvind. Isen buldrer og brager uden Ophør; det lyder som Bygninger, der styrter sammen, og som fjerne Skud af svære Kanoner. Fjernt i Syd, hvor Solen skinner paa Isen, ser jeg i Horisonten som en mørk Stribe den skovklædte Ø Pub, hvor vi overnattede forrige Nat, 10 Mile herfra.

Vi er kommet op her, Ping og jeg, i Anledning af det aarlige Marked „Sulej“, der afholdes lige Syd for den russiske Grænse og er Mødested for Russere, Mongoler, Burjaber og Kinesere – og en Dansker.

Red. Hanja, som på moderne kort skrives Hanh, var både dengang og i dag anløbssted for skibsforbindingen til Khatgal (Hatgal) i Khövsgölsøens (Hovsgol) sydspids. Højden på bjerget Munho-Sardyk (Monh-Saridag) er 3491 m.

Men det var den afbrudte Traad, der skulde knyttes paany.

Ekspeditionens Fotografiapparat er jo gaaet i Stykker og sendt tilbage til Peking; men her følger i Tidsordenen Kopier efter Hukommelsen af Billeder, der har prentet sig særligt fast i Bevidstheden af vort bevægede Liv siden de varme Dage i Gobi. Vi er forlængst kommet fra Ilden i Isskabet. –

Vi var 10 Dages Rejse fra Urga. En Englænder, Robert Smith, som vi besøgte i hans Hus i Kalganpasset, indhentede os i sit Automobil. Jeg fik Lov til at køre med i Forvejen til Urga for at ordne Papirer. Vi suser af Sted over Steppevejen, der er som et stampet Logulv. Mægtige Flokke af Gobi-Agerhøns flyver op. Landskabet bliver mere grønt og bakket, og vi kommer over smaa Strømme af klart Vand; det er som Aabenbaringer efter den tørre Gobi.

Med eet bliver der Ophidselse. Et Automobil, der var bag ved os – vi er fem i Følge, skyder frem forbi os i rasende Fart og drejer ind over Steppen. De peger paa noget, et gulbrunt Dyr i Galop. En Ulv. Mr. Smith optager Jagten og kommer i Spidsen; Afstanden mindskes, 200 m, 100 m, 50 m; dér bliver vi, Terrænet bliver vanskeligere. – Jeg er kravlet uden Bords med min Mannlicher parat – „Ready?“ siger Mr. Smith, og „Ready!“ svarer jeg. Saa bremser han, saa jeg er ved at blive slynget af, og Afstanden øges paa Sekunder til 100, til 200 m. Nu! kan Springet voves. Ned paa Knæ, Bøssen til Kinden; lad flyve! En lille Støvskey rejser sig foran Ulven, som straks efter forsvinder over en lav Bakke.

Jeg forbander mine rystende Hænder, og Mr. Smith trøster mig med, at Skindet ingen Værdi har endnu. Den var endnu i sin brune Sommerdragt, Ulven. –

I Urga gik jeg hen til Mongol-Larsen. Det er det gode ved Livet i en „Udørken“, at dér er de Folk af nogenlunde Ens egen Farve, som man træffer, Ens Venner og Kammerater. Mongol-Larsen havde Plads til os alle, da Karavanen kom 10 Dage senere, og han forlangte at sove paa Gulvet i sin Spisestue, medens vi bredte os paa Senge og Divaner. Jeg ser ham for mig, som han vækkede os om Morgenen ved første Daggy. Det var gerne „I like little people“, som han først anbragte i Grammofonen; og derefter fulgte, medens han stod og sang med og dansede frem og tilbage i Takt med Musikken „In the land, where the women wear the trousers“ og andet mere af samme Slags, sunget af snøvlende Amerikanere. Det var umuligt at ligge ned til den Musik.

„Drengene“s Ankomst med Karavanen var temmelig dramatisk. Jeg havde ligget i Sengen nogle Dage paa Grund af for god Behandling efter Gobis spartanske Leve-

maade, og Urga var derfor ikke saa forberedt paa Ekspeditionens Ankomst, som den skulde have været. Jeg stod udenfor Larsens Hus, da „Kidi“ og en Mongol kom sprængende paa to af vore Heste i en Fart, saa Mongolerne paa den overfyldte Markedsplads tumlede til højre og venstre. Det var den venlige polske „Instruktør“ i Tolden, hvem jeg havde givet min Adresse, der havde sendt dem hen for at hente mig; for den svært bevæbnede Karavane havde vakt Panik og Opsigt. Saa fulgte vi ad hen til den store, med Granstammer, indhegnede Toldplads, hvor jeg i en Vrimmel af Kameler og Oksekærrer fandt vore Karavaner.

„Drengene“ var, det saa jeg nu, betydeligt snavsede, men magre og solbrændte og saa godt ud; og uanfægtede af den Opsigt, de vakte, sad de og gumlede paa Mongolost. Saa fulgte Forklaringer og Arrangementer, og vi gik hjem til Larsen, til Vand og Renlighed og overdaadig BESPISNING.

Ved Aftensbordet – ved en Likør, som vi fandt i et Skab – udnævntes samtlige Ørkenvandrere til „virkelige Bjørnekødædere“, en Titel, vi har laant fra Jack Londons Klondyke.

Et Par Ord her om Skandinaverne i Mongoliet. De bærer Prisen som Pionerer i dette nye Land. Foruden Larsen, som er Alderspræsident og næsten Mongol selv, er der endnu en Svensker, Söderbom, som, trods vel kun nogle og tyve Aar, er Forretningsfører for et af de største amerikanske Kompagnier. Han dirigerer store Kamel- og Oksekaravaner til fjerne Klostre, og gennem hans Hænder passerer Strømme af kinesiske Sølvdollars. De samme Hænder er ogsaa dygtige til at tumle en Ponny og til at blande en Cocktail; ikke for intet er han vokset op i Østen.

Ellers er der i Urga 5-6 Amerikanere, en Englænder, en Skotte – og

Danskere. Der er den kinesiske Telegrafs Befuldmægtigede. – Det er ikke mere Albertsen. Kineserne, der er mistroiske som andre Asiater, var vel bange for, at han skulde blive for mongolsk, og afløste ham uden nærmere Motivering, trods hans store Fortjenester af Telegrafens Genaabning [se Ger 37-41], – det baade til hans og vor Sorg. – Udenfor Urga træffer vi allerede kun Landsmænd, og endda kun een, foruden Ekspeditionen. Det er Friis Johansen, en gammel Bekendt fra Vladivostok. Han arbejder for det ovenævnte amerikanske Kompagni og holder til langt Vester ude i Uljasutaj og det fjerne Kobdo, helt ude ved det vestlige Altaj. Vi selv paa vor Sobelslette bliver de første Europæere, der forsøger paa at grunde Landbrug og fast Bebyggelse i det ydre Mongoli.

*

Jeg var omtrent 4 Uger i Urga og vil helst glemme de mange Timer, jeg tilbragte i de mongolske Yamen's, taalmodigt ventende overfor Mongoler, der sad paa Hug paa lave Brikse og skrev deres sære Bogstaver med Tusch paa kinesisk Silkepapir.

Det hjalp noget til at sætte Fart i Tingene, at jeg kunde gøre Finans- og Krigsministeren en Tjeneste. Han var ved Tidernes Gunst i den almindelige Forvirring kommet i Besiddelse af et Maskineri, som han ikke kunde finde op og ned paa, og han vaklede mellem Kødhakkemaskine og traadløst Telegrafapparat. Da jeg kunde oplyse ham om, at det var en Evinrude-Baadmotor, og hvordan den skulde anbringes og behandles, blev han mig venligt stemt og hørte paa mine forskellige Anmodninger.

Vi fik efterhaanden Tilladelser paa alle vore Vaaben og Tilladelse til at fiske og jage og handle og Tilladelse til toldfri Indførelse af

vore Landbrugsmaskiner, hvilken sidste sparede os flere Hundrede Dollars.

Det eneste Blad i Urga, en lille, russisk Ting, der udgaar „ikke mindre end 6 Gange om Maaneden“ og hedder „Urga-Morgenrøden“, skrev den 20. September under Overskriften: „Velkommen: Til Mongoliet er ankommet en dansk Landbrugsekspe- dition med Maskiner, Sædekorn og nødvendige Instrumenter med det Formaal at oprette et moderne Landbrug Vest for Van Kure. I Pro- grammet indgaar Dyrkningen af Sukkerroer, Mejeribedrift o. s. v. Chefen for Ekspeditionen er en Læge Krebs. Han var i Mongoliet for tre Aar siden, arbejdede derefter for Dansk Røde Kors i Polen og i Rusland ved Volga under Hungers- nøden. Derefter samlede han Med- hjælpere og kom her til os for at or- ganisere dette Arbejde, der kan bringe Mongoliet store kulturelle Fremskridt og materiel Gevinst, og derfor fortjener det Opmærksom- hed og Understøttelse.“

Den Artikel var vi meget stolte af, – jeg har den polske Instruktør mistænkt for at have forfattet den, – og man ser, at Stemningen ikke var os ugunstig.

Under vort Ophold i Urga fik vi endnu arrangeret et Samarbejde om Opkøb af Pelsværk i vort Omraade, og endelig, den 27. September, kom vi af Sted fra Urga med 2 Hestevog- ne og 35 Oksekærrer, hvoraf de halve bar vor egen Udrustning og de halve Varer til Forhandling. – Da var der allerede begyndt at lægge sig Sne paa Toppen af det hellige Bjerg „Bogdo Ola“ Syd for Urga.

Forinden havde vi solgt Josef til Ægypterne. D. v. s. vi havde, efter Lodtrækning mellem Haslund Chri- stensen og Birck, laant sidstnævnte ud til Larson og Co. for et halvt Aar og for 300 Dollars om Maaneden. Dette gjorde vi dels for at imøde- komme Larson, der behøvede en Sølvkonvoj, dels for at tjene noget

„Det eneste Træ i Gobi“ og Hesten Gobi, en gave til Ekspeditionen.

til Driftskapitalen, der var blevet haardt medtaget af den lange Rejse.

Om vor Rejse med de langsomme Okser, der endda foretrækker at gaa om Natten, om vore Snestorme og anden Modgang vil jeg fatte mig i Korthed.

Vi rejste i Dage og Nætter, gjorde Optegnelser om Højder og Tem- peraturer og Floder, om kinesiske Gaarde og om den mærkelige Fugl Trappen, der er en kæmpestor Høn- sefugl med Vingefang som en Gaas og lang Hals og lange Ben. De sad i Grupper paa 3 eller flere midt ude i de brede „Steppegyder“.

De kinesiske Gaarde, Fanzaer kaldes de, var i mange Tilfælde for- ladt af deres Herrer og blev drevet – mindre godt – af Mongoler. Flere Steder stod der svære Afgrøder af Hvede, som vi interesseret under- søgte. Jorden var alle Vegne indret- tet til Overrisling.

Efter omtrent 14 Dages Marsch kom vi til Floden Orehon, den, vi passerede med en malerisk Færge, bestaaende af 3 udhulede Træstam- mer med udskaarne Dragehoveder. Færgen blev staget over af 2 Mon- goler, og den tog to Oksekærrer ad Gangen, saa Overfarten tog os to Dage. Men det gjorde ingen Ting, for Orehon var et rent Eldorado for Jægere. Der var Ænder og Ryper og

Urfugle, saa vi skød til Proviant og havde endda en Pose fuld med til Van Kure.

Til Van Kure kom vi den 16. Ok- tober uden andet Uheld, end at en Kasse med Rudeglas i en mørk Nat var faldet – eller bragt til at falde, det er meget kostbare Sager herude – ned ad en Skrænt og tabt. Derfor krævede – og fik vi – en stor, sort Trækokse.

I Van Kure maatte vi hyre en ny Oksekaravane. Selv dér, 4–5 Dages Ridt fra vort Sted, var der ingen, der kendte „Bulguntal“, det mongolske Navn for Sobelsletten. Saa vi havde vanskeligt ved at finde Folk, men fik dog tilsidst et Par Lamaer til at køre for os.

Red. Van Kure var navnet på et stort lamakloster og et vigtigt knu- depunkt for trafikken mellem hoved- staden Urga og Mongoliets nordli- ge egne. Van Kure er nævnt flere ste- der i danskernes rejseberetninger. Hashund-Christensen skriver i sin bog 'Jabonah' side 123: »Langt den største Del af Van Kures Befolkning er Lamaer, som lever et tilbagetruk- ket og fredeligt Liv blandt Kloster- byens mangfoldige Templer og Sko- ler.« Og han fortsætter med at be- skrive, hvordan de røde »Ungmon- goler« har besat byen og driver de- res hårdhændede propaganda.

Lokaliteten hedder i dag Bulgan, en by på ca. 12.500 indbyggere (2012) og det administrative cen- trum for Bulgan Aimag.

De Lamaer er der ingen af os, der har noget til overs for nu. Tvært- imod vilde vi gerne, hvis det kunde lade sig gøre, tilføje dem betydelige Mishandlinger, men man kan ikke slaa en Lama i Mongoliet. Saa maatte vi i hvert Fald slaa ham helt ihjel og skjule Liget.

De kørte rundt med os ad forskel- lige Omveje, altsammen med det Formaal at godtgøre, at der var me- get længere til Bulguntal, end jeg havde opgivet. – Det førte til, at

Ekspeditionen, et Par Dage efter at vi havde passeret den brede Selingo [*Selenge-floden*], opdagede en stor Sø, der kaldes Ajcha Nur, en Sø, der ikke findes afsat paa noget Kort, – vi har de bedste russiske Kort over Mongoliet –; og tilsidst førte det til et voldsomt Sammenstød. En Aften ved en Skillevej vilde Lamaerne gaa imod Nord i Retning af det nærmeste Sted paa Igafloeden, i den Hensigt at efterlade os og vort Gods dér og sige, at Kontrakten var opfyldt, „for var det ikke Igafloeden“, – men vort Sted var adskillige Dagsrejser længere Vest paa ved samme Flod.

Jeg forsøgte at dreje Lamaerne ind paa den vestlige Vej, men efter nogen Forhandling, der kun førte til, at Lamaerne fastholdt, at de vilde den nærmeste Vej til Floden – og der gaar, vel at mærke, ingen Vej langs med Floden – vilde de til at sætte Okserne i Gang ad den nordlige Vej. Saa rev jeg med en pludselig og noget dramatisk Bevægelse Geværet ned fra Skulderen og stillede mig op ved den nordlige Vej og sagde til dem: „Ikke denne Vej!“ „Ine zaxr ogyj!“ Selv om det ikke havde været udadleligt mongolsk, – hvad det er – tror jeg, Lamaerne vilde have forstaaet Meningen, for jeg var fast bestemt paa ikke at lade dem køre længere i en forkert Retning.

Efter et Par yderst forskrækkede indbyrdes Bemærkninger og et ydmygt Spørgsmaal til mig, om de da ikke maatte køre den Vej, hvad jeg kort sagde Nej til, drejede de mod Vest, og vi kørte den halve Nat og satte Telt op i en Dal, der begrænsedes mod Vest af høje Bjerge.

Over de Bjerge kom vi over et Pas, der hed Schiverten Daba. Hele Dagen sled Dyr og Mennesker for at komme over det stejle og efterhaanden spejlblanke Pas. – Men der var oplivende Momenter. Sneen ved Siden af Vejen vrimlede af Raadyr- og Ulvespor, og ved Middagstid, medens vi holdt Rast og drak Te, hørte vi Ulvene synge deres ubeskrivelige

Sang rundt omkring i de solbeskinne Dale. Og det er noget, som kun faa faar at høre, Ulvesang ved Middagstid i blændende Solskin. – Da vi den Nat tømmede ind i vore Soveposser i Teltet paa Toppen af Passet, var vi dødtrætte, og to af os havde faaet Forfrysninger af Tærne.

Vi slap af med vore upaalidelige Lamaer et Par Dage senere ved at tilbyde at løse dem fra deres Kontrakt, hvis de blot vilde bringe vort Gods til et mig bekendt Kloster, der kun var et Par Dagsrejser fra Bulguntal. Der hyrede vi saa en tredje Oksekaravane, der skulde bringe os til vort Maal.

Jeg havde hørt af en Russer ved Selinga om den sørgelige Skæbne, der var overgaaet de fleste af mine Venner i den vilde og hensynsløse Krig, der havde været i Mongoliet – det er en Historie for sig – og ogsaa min Ven Schischhin fra Bulguntal skulde være dræbt eller forjaget og hans Gaard brændt. Saa vi var meget spændte paa, om der skulde være noget levnet til os at overvintre i.

Den 18. November, paa 8-Maaneders-Dagen for vor Afrejse fra København, var vi kommet ind i en dyb, helt skovklædt Dal, der førte mod Nord ned mod Iga. Vejen var stenet, og Oksekarrerne kom kun langsomt frem, men Skoven var dejlig. Mægtige Lærketræer ragede halvt ind i Himmelen eller laa over hinanden som faldne Giganter, for Træerne i den sibirisk-mongolske Tajga dør en naturlig Død. „Hvor langt gaar nu denne Skov?“ spurgte Livkosakken, for vi havde hidtil kun passeret Pletter af Skov, idet Træerne i Grænseegnen mellem den mongolske Steppe og den sibiriske „Tajga“ kun gror paa Nordsiden af Bjergene, i Skygge for den glødende Sommersol. „Op til det nordlige Ishav, eller 3000 km“ lød Svaret, der var lige ved at gøre Kosakken fornærmet, for havde vi nu ikke gaaet i flere Maaneder over nøgen Steppe,

og kunde det saa tænkes, at det pludseligt blev til Skov altsammen.

Der var ogsaa en Undtagelse, for om Aftenen –

Ja, vi var kørt i Forvejen med Hestene, og henimod Aftenen den 19. November kom vi til en tilfrossen Flod med bare en alenbred aaben Rende i Midten, og den Flod kendte jeg igen som min kære Iga.

Da vi var kommet over – vi trak selv Vognene over den aabne Rende og tog Hestene over særskilt – kørte vi endnu igennem et lille Krat ved Flodbredden, hvor en Snehare opskræmt flygtede, og der laa saa Sobelsletten udbredt for vore Øjne. Gul som Smør laa den brede Steppe i sin Ramme af mørke, skovklædte Bjerge, der nu rødmede i Skæret af den faldende Sol. Fjerne sneklædte Tinder lyste helt rosenrøde. „Vid og fager“ som Sletten, hvor Udgaardsløkes Borg laa.

Men vi travede og galoperede op til „Schischkins Gaard“ for at se, hvad der var levnet til os, – og der var „nok til os alle sammen“. Flere nye og kun lidt ødelagte Bygninger, een endda med Tag paa.

Forsynet med et lille Dannebrogflag klatrede Chafen op paa den høje Port, medens hans to tro Mænd tog Plads ved hver sin Portstolpe. Og 9 taktfaste Pistolskud af svært Kaliber bragede ud over den stille Steppe som et Tegn paa, at nu er dette Sted vort „for good and ever“.

Hestene sprang og dansede, og Kineseren blegnede, saa godt det lod sig gøre for Snavset paa hans gule Ansigt. Han var ved at falde om af Skræk og gav Slip paa sin Hest, der forsvandt i Galop ud over Steppen.

Red. Ekspeditionen er omsider nået frem til drømmenes mål. Nu forestår det omfattende arbejde med at indrette den forladte gård til en effektiv landbrugsbedrift. Læs videre i næste nummer af Ger.

Hvorfor bruges 'mongol' stadig som skældsord?

Den nu 37-årige Uuganaa Ramsay har undersøgt, hvordan det gik til, at det stolte navn på hendes fædrelands befolkning bliver brugt som en alment nedsættende karakteristisk af mennesker, der ikke lider af Downs syndrom.

Da Uuganaa Ramsay fødte sin anden søn på et skotsk hospital for 4 år siden, fik hun straks at vide, at der var noget i vejen. Efter et antal prøver fik hun og hendes mand, Howard, overbragt den triste meddelelse, at deres nyfødte dreng, Billy, havde et ekstra kromosom. Diagnosen lød på Downs syndrom.

Parret var knust. Da de omsider var klar til at tage hjem, trak en læge Uuganaa til side. I et forsøg på at trøste hende fik den mongolskfødte Uuganaa at vide, at hendes barns genfejl måske ikke ville blive så øjnefaldende på grund af hendes etniske herkomst.

»Det berørte mig meget«, siger Uuganaa. »Jeg blev såret, selv om jeg vidste, at lægen blot ville hjælpe mig.« Det var blot endnu en hentydning i den lange række af associationer, folk knytter til Uuganaas landsmænd, mongolerne, der bruges som et nedsættende udtryk for mennesker med begrænsede evner.

Alternativ betydning

Mongol, *mongolisme* bruges stadig som en fornærmende karakteristisk af ikke alene mennesker med Downs syndrom, men også af andre med særlige behov eller mangelfulde åndsevner. Men hvor kom denne sammenkædning fra? Og hvordan

har det påvirket mongolerne? Det er jo ikke kun i Storbritannien, man klister denne etiket på. Ordet bruges nedsættende i mere end 20 lande over hele verden.

Uuganaa var 19 år, da hun først blev opmærksom på en alternativ betydning af ordet mongol. Mens hun læste engelsk, tog hun gerne sin ordbog med sig, når hun skulle ud og vogte får og geder i Zavkhan i det vestlige Mongoliet, hvor hun er vokset op. Ord fascinerede hende. En dag slog hun ordet *Mongol* op. Ud over den primære betydning af ordet som betegnelse for befolkningen i Mongoliet, stod der nedeunder en anden betydning af ordet. Det havde at gøre med et handicap, nærmere betegnet Downs syndrom.

»Jeg husker det meget tydeligt«, mindes hun. »Jeg synes det var underligt, at ordet for mit folk også havde en anden betydning. Jeg forstod det ikke rigtig. Det fik mig til at føle mig ilde til mode. Jeg ville gerne undersøge det nærmere, men jeg var jo kun teenager og lod det ligge.«

Få år senere læste Uuganaa til engelsklærer i London. To klassekammerater fra Kina og Frankrig kom hen til hende en dag: »Vi vidste ikke, at nogen fra Mongoliet kan være så normal og klog som dig«, sagde de til hende. Hun var usikker

på, hvad de mente, og slog det hen i latter.«

Da hun senere begyndte at arbejde som erhvervsvejleder i Skotland, hørte hun børn bruge ordet *mongol* som skældsord i klassen og på legepladsen.

»Jeg forsøgte at finde ud af, hvorfor de brugte ordet, men mine kolleger undveg at give mig en forklaring«, siger hun. Det var først efter at have læst op på Downs syndrom efter Billys diagnose, at Uuganaa stødte på forbindelsen igen.

Den engelske læge

Brugen af *mongol* og *mongolisme* som betegnelse for Downs syndrom går helt tilbage til 1860'erne, da en læge ved navn John Langdon Down publicerede en artikel, *Observations on an Ethnic Classification of Idiots*, hvori han påstod, at det var muligt at klassificere forskellige typer sygdomme ved hjælp af etniske kendetegn. Inden da blev patienter med Downs syndrom simpelthen klassificeret som idioter. Ifølge Downs biograf, prof. Connor Ward, var Down en anerkendt mediciner, der blev hyret af det kgl. Earlswoods asyl for idioter til at arbejde med folk med indlæringsproblemer.

Down observerede, at medlemmerne af den gruppe, han havde un-

der behandling, havde visse ligheder i udseendet. Det var på dette tidspunkt, at han lancerede diagnosen *Mongolsk Idioti*.

I sin artikel fra 1866 skrev Down: »Den store mongolske familie har talrige repræsentanter [blandt hans patienter]. I denne artikel ønsker jeg at rette en særlig opmærksomhed på muligheden for at kunne skelne. Et meget stort antal åndsbeslægtede er typiske mongoler. Så udtalt er det, at hvis de placeres side om side, er det svært at tro, at de sammenlignede forsøgspersoner ikke er børn af de samme forældre.«

Et andet sted skriver han om kindernes rundhed, øjnernes form og andre fysiske karaktertræk og påstår, at denne gruppe børn kunne føres tilbage til en mongolsk racevariant. Der findes ingen tegn på, at nogen af den mongolske race nogen sinde kom under behandling på Earlswood.

Senere såede Down selv tvivl om sit arbejde. Efter 10 års studier opgav han sin tro på frenologien og afviste teorien om, at et menneskes personlighed og intelligens kan udledes af den ydre fremtoning og af hovedets form.

Men den forkerte brug af hans betegnelse fortsatte.

Downs samtidige var også skeptiske over for hans teorier og begyndte at bruge betegnelsen »såkaldt mongolsk idiotisme« i medicinske artikler. Gennem de følgende 100 år blev *mongol* fremdeles brugt som betegnelse for en person med Downs syndrom.

Et ekstra kromosom

Det var ikke før den franske genetiker, Jérôme Lejeune, i 1959 opdagede årsagen til Downs syndrom (en ekstra kopi af kromosom 21), at lægerne begyndte at bruge et andet fagudtryk end *mongolisme* og *mongol*. Anerkendte genetikere (herunder Downs eget barnebarn) sendte i

fællesskab et brev til *The Lancet*, verdens førende lægetidsskrift, hvor de påpegede, at udtrykket var nedværdigende for Asiens racer og forlangte en ny betegnelse for sygdommen.

Også selve staten Mongoliet bad om at få ændret betegnelsen. Efter sit medlemskab af FN i 1961 meldte landet sig ind i WHO i 1965 og anmodede om at få ændret fagtermen *mongolisme*. Fra da af blev sygdommen anerkendt under navnet Downs syndrom.

Mongol og *mongoloid* blev stadig anvendt ved britiske hospitaler indtil 1980'erne. Forfatteren og filminstruktøren Sarah Boston husker tilbage til 1975, da hun fødte, og lægen gav hende barnet i armene med ordene: »Deres barn er mongolbarn.« Da hun senere skrev en bog om sine erfaringer med at opfostre et barn med Downs syndrom, ønskede forlaget, at hun skulle bruge ordet *mongol* i titlen. Det var i 1991.

Sejlivet diagnose

Og endnu i dag benyttes ordet *mongol* nedsættende om folk og som en fornærmelse mod handicappede. Ricky Gervais kom galt af sted, da han afleverede en »vits« i 2011: »*Two mongs don't make a right.*« [To mongoler ophæver ikke hinanden – red.] Han afslog at komme med en undskyldning og fjede endda en parodi til sin *stand-up*-optræden. Efter et stort offentligt pres endte han dog med en beklagelse og en indrømmelse af, at det havde været forkert at bruge ordet.

For Uuganaa har det været svært at leve i et land, hvor navnet på hendes landsmænd samtidig kan bruges som provokerende slang. »Det får mig til at føle ubehag og gør mig vred«, siger hun. »Det er nedværdigende. Hvis du præsenterer dig som mongol, hører folk det anderledes. Det har stor betydning for éns selv-

tillid, hvis folk morer sig over dig. Det bliver aldrig det samme.

Uuganaas søn Billy levede kun til han var 3 måneder gammel. ■

Gillian Orr

Indlægget er et redigeret uddrag af en artikel i *The Independent*, 23. nov. 2014.

Laura Schnabel: *Mongolisme et omstridt ord, der måske snart er fortid*. Kristeligt Dagblad, 6. nov. 2013.

www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/mongolisme-et-omstridt-ord-der-maske-snart-er-fortid

Rolf Gilberg og Vibeke Sandersen. Ger 42:25-26, sep. 2002.

Downs syndrom

Downs syndrom, *mongolismus*, *trisomi 21*, den hyppigst forekommende kromosomsygdom, som viser sig ved mental retardering og et karakteristisk udseende. Patienterne er lavstammede og fremviser en lang række såkaldte mongoltegn, som er fysiske kendetegn, der hver for sig også forekommer hos normale, men som forekommer hyppigere hos disse patienter. ...

Down kaldte i sin første beskrivelse syndromet for *mongolian idiocy*, idet han fejlagtigt fandt lighedspunkter med den mongolske race.

www.denstoredanske.dk

Hvad er Downs Syndrom?

Downs Syndrom er den hyppigste kromosomafvigelse hos mennesket og er den hyppigste årsag til mental retardering hos børn. Hvert år fødes knap 30 børn med Downs syndrom i Danmark. Syndromet er opkaldt efter den engelske læge John Langdon Down. Han beskrev i 1866 meget præcist syndromet, som en kombination af mental retardering og en række fysiske misdannelser.

Udtrykket *mongolisme* bruges stadig om syndromet, men da det fører tankerne hen på et helt folkeslag, foretrækkes i dag Downs Syndrom eller Trisomi 21 som betegnelse.

www.netdoktor.dk

Aktuelt

The Mongol Messenger
rapporterer:

Motorogsæt af den russiske type PA-2 til indsættelse i Ulaanbaatars nærtrafik.

Nærtrafik 13.06.14
På initiativ af Ulaanbaatars borgmester, E. Bat-Uul, satte Ulaanbaatar Jernbane den 6. juni 3 motorogsæt i drift i den kollektive trafik. Togsættet af typen PA-2 skal befordre pendlere mellem det østlige Amgylan distrikt og det vestlige Tolgoit distrikt gennem den sydlige del af byen. Undervejs passeres de tæt trafikerede områder nær ved de store markeder Bars 2, Kharkhorin og Narantuul og byens hovedbanegård. De andre stationer er Tavanshar, Dundgol og Janjin Club. En billet koster tg. 500 pr. station [kr. 1,60]. Togsættet kører seks gange om dagen, tre i hver retning.

Bue og pil 29.08.14
Khuvchit Num er den eneste virksomhed i Mongoliet, der fremstiller buer og pile. Den ligger i landsbyen Dulaankhaan i Selenge Aimag ca. 270 km nord for Ulaanbaatar ved Yuruu- og Orkhonflodernes smukke bredder.

Buerne, der fremstilles efter ældgamle forskrifter af rene naturmaterialer, kan fås i forskellige udførelser som fx buer til sport, voksen- og børnebuer og som souvenir. Medarbejderne på fabrikken er oplært i hver enkelt type, så produktionen kan foregå på samlebånd. Ma-

terialerne der indgår i produktionen stammer fra okse- og bukkehorn, fuglefjer, birketræ og ibenholt, kvægfibre, kalveskind og mange forskellige slags lim. Fabrikken tager imod ordrer fra både indfødte mongoler og turister.

Nyt teleskop 26.09.14

Den 22. september blev der holdt en indvielsesceremoni for installationen af et OWL teleskop ved Tavantolgoi seismiske station, 55 km vest for Ulaanbaatar. OWL står for *Overwhelmingly Large Telescope*. Bag teleskopet står Videnskabsakademiets Forskningscenter for Astronomi og Geofysik i samarbejde med Sydkoreas Astronomiske og Rumvidenskabelige Institut.

Teleskopet, der har en diameter på 45 cm og et optisk system af typen Ritchey Chrétien, blev placeret i en halvåben bygning med kugleformet tag.

Sydkorea råder i øjeblikket over omkring 15 multianvendelige satellitter, som bruges til at observere rumaffald og beregne risikoen for sammenstød.

De to parter vil bruge teleskoperne til forskning og observation af mindre himmellegemer i asteroidebæltet, kometer og gammastråling.

Frimærkemuseum 10.10.14

Ved et storstilet arrangement i Centralposthusets runde hal blev frimærkemuseet åbnet den 7. oktober i anledning af frimærkekontorets 90 års jubilæum. Ceremonien blev overværet af mange nuværende og tidligere ansatte ved frimærkekontoret og filatelister.

I museet illustreres de seneste 90 år af Mongoliets historie gennem frimærker, fra det første mærke udsendt i 1924 med betegnelsen *Eldev-Ochir* og til det seneste under temaet »Det mongolske Frimærke 90«. Derimellem ca. 4.100 mærker af 988 forskellige temaer, ordnet og placeret kronologisk. Udstillingen

viser også udgivelser specielt for filatelister som fx førstedagskuverter, lykønskingskort og holografiske frimærker.

Atomvåbenfri status 07.11.14

Den 31. oktober blev et på mongolsk foranledning udarbejdet resolutionsforslag om Mongoliets internationale sikkerhed og atomvåbenfri status godkendt uden afstemning af FN's Første Komité.

I resolutionen hilses Mongoliets bestræbelser på at fremme sin atomvåbenfri status velkommen, og det henstilles til FN's medlemsstater at samarbejde med og støtte Mongoliet i dets indsats for at styrke og sikre landets uafhængighed, suveræniteten, territoriale integritet, uafhængige udenrigspolitik, økonomiske trykthed, økologiske balance og atomvåbenfri status.

I resolutionen hilses det også velkomment, at fem atommagter sammen med Mongoliet underskrev Deklarationen om Mongoliets Atomvåbenfri Status i 2012.

Kobbereksporten op 28.11.14

Mens Folkerepublikken Kinas samlede import af kobber faldt i 2014, steg Mongoliets eksport af kobber til Kina med 130%. Stigningen skyldes hovedsageligt åbningen af handlen med kobber fra *Oyu Tolgoi*.

Førrige oktober importerede Kina i alt 956.000 ton kobberkoncentrat, heraf blev 12% leveret af Mongoliet. Siden intensiveringen af produktionen fra *Oyu Tolgoi* i anden halvdel af 2014 er leverancen af kobberkoncentrat til Kina fra Mongoliet steget til over 100.000 ton pr. måned. Dermed er Mongoliet blevet den tredjestørste leverandør af kobberkoncentrat til Kina med over 1 mio. ton eksporteret kobberkoncentrat i år.

Ifølge Det nationale Statistiske Kontor er dette års indtægt fra kobbereksporten nået op på \$1,9 mia. ved udgangen af oktober måned.

Google 'Street View' i UB

Under overskriften *Smart Ulaanbaatar* – et projekt der blev vedtaget i 2014 – vil bystyret indføre *Google Maps*, *Google Street View*, *Google Culture Institute* og *Google Art* i et samarbejde med verdens førende søgemaskine, internettjeneste og produktudvikler, *Google Inc.* Formålet er at udbrede kendskabet til Ulaanbaatar i hele verden, forbedre landets konkurrenceevne og øge turismen.

Den 22. oktober kunne man officielt skyde *Google Street View* i gang i Mongoliet ved en ceremoni på Chinggispladsen i UB's centrum. Forud var gået en mere end 2 år lang opstartsfasen hos Google.

Kameravogne med firmaets logo vil begynde at køre rundt i Ulaanbaatar og omegn og tage billeder af offentlige veje og pladser. Det vil gøre det muligt for brugerne at foretage en virtuel »spadseretur« gennem gaderne, henover pladser og ind i museer, restauranter og andre af Ulaanbaatars bygninger ved

hjælp af en mobiltelefon eller computer placeret overalt i verden.

Henved 8 mio. km panoramabilleder i ca. 4.000 byer i 60 lande over hele verden er blevet optaget til *Google Street View*. Man kan tage på virtuelle rejser i byer som Washington, New York, London, Paris, Tokyo og Hong Kong. I Centralasien bliver Ulaanbaatar den første by, der introducerer en komplet version af *Google Street View*.

Ved ceremonien på Chinggispladsen sagde Ulaanbaatars borgmester E. Bat-Uul: »Vi er af den overbevisning, at Googles teknologi og vores partnerskab vil blive til stor gavn for os. Vi forventer, at Mongoliet vil få positiv omtale over hele verden.« Herefter fik interesserede borgere mulighed for at stille spørgsmål. Også parlamentets formand, Z. Enkhbold, udtalte sig til fordel for samarbejdet med Google.

Som følge af et samarbejde mellem *Google Cultural Institute* og førende museer som Nationalmuse-

Kameraer med panoramalinsler monteret på Googles biler skal kortlægge hele byen.
Foto: B. Chadraabal

et, Zanabazarmuseet og Bogdkhans Paladsmuseum vil det blive muligt at foretage en virtuel rundtur i disse museer i 2015.

Med koblingen af Ulaanbaatar til *Google Street View* og *Google Map* bliver der let adgang til billeder og information om Ulaanbaatar for milliarder af brugere i verdens største informationsnetværk. Det vil bidrage til øget turisme og økonomisk udvikling. Desuden vil det få betydning for Ulaanbaatars sikkerhed og modvirke kriminalitet.

B. Oyundelger

The Mongol Messenger
42(1215):1,7 – 24.10.14

Lokal smartphone

Mongoliets første *smartphone* kaldet *Sonor Mogul* er nu i handlen. En *smartphone* er et apparat, der rummer alle det 21. århundredes nyeste teknologiske landvindinger. Den er en krydsning mellem en mobiltelefon og en bærbar computer. Hvem kan i dag forestille sig ikke at eje en *smartphone*, særligt i et så ungt land som Mongoliet, hvor ungdommen udgør næsten 70% af befolkningen.

»Den 5. juni sendte Mongoliet en nye *smartphone* på markedet med et *Android 4.2* styresystem«, meddelte repræsentanter for virksomheden *ITZone*. Indtil da har mongolerne kun kunnet bruge udenlandske *smartphones*. Ifølge kommunikationsbranchen bruger 800.000 borgere forskellige internetservice-

udbydere (ISP) på kontraktmæssig basis foruden omkring 670.000 mobile internetbrugere.

Unge mongolske ingeniører har med stor entusiasme deltaget i udviklingen af den nye telefon, som er prissat så rimeligt, at alle kan være med. Det nye apparat med en 4,0 inch skærm vil ifølge firmaets ledelse komme til at koste tg. 149.000 [ca. kr. 475].

Den adskiller sig fra andre tilsvarende *smartphones* ved, at den kan operere med to SIM-kort og kan bruges med alle mobiludbydere. Desuden kan *Sonor Mogul* indstilles til mange sprog, også mongolsk.

The Mongol Messenger
22(1195):7 – 06.06.14

Parlamentet afsætter statsministeren

Parlamentet kritiserer statsministeren for hans fejlslagne politik. Foto: B. Chadraabal

Den 5. november afsatte parlamentet ved en mistillidsafstemning statsminister N. Altankhuyag på grund af politiske fejlgreb, der med stor fart har ført til en langsommere økonomisk vækst. Af de 66 tilstedeværende parlamentsmedlemmer stemte 36 for hans tilbagetræden, som også var begrundet i en anklage for nepotisme, kammerateri og korruption i hans ministerium.

Under optakten til afstemningen havde otte parlamentsmedlemmer fra Altankhuyags eget parti, Demokratisk Parti, anbefalet hans tilbagetræden. Ti af parlamentets medlemmer, inklusive syv medlemmer af Demokratisk Parti, udeblev fra mødet.

Altankhuyag afleverede derefter sit officielle regeringssegel til vicestatsministeren, D. Terbishdagva, som træder i stedet som fungerende statsminister for Mongoliet. Alle de øvrige ministre fortsætter som fungerende ministre, indtil en ny regering kan dannes.

Ifølge loven skal det regerende Demokratisk Parti danne en ny regering i løbet af 14 dage. Demokra-

tisk Partis nationale rådgivningsudvalg vil indkalde til et møde den 7. november for at behandle spørgsmålet om at danne en ny regering og opstille en ny kandidat til statsministerposten.

Under parlamentsmødet den 5. november udtalte D. Khayankhyarvaa, at der var tilstrækkeligt med gode grunde til at afsætte N. Altankhuyag: »På grund af regeringens fejltagelser er Mongoliets vækstrate, der var oppe på 17,5% for 2 år siden, faldet år for år til den nuværende på 6,3%.« Han fortsatte med at sige, at regeringen har brugt over 7 billioner tugrik (3,2 mia. kr.) uden at informere parlamentet, samtidig med at økonomien er blevet svagere i stedet for at vokse. Det er senere blevet bekræftet af *Den Internationale Valutafond*, *Verdensbanken* og andre internationale finansielle organisationer.

»Mongoliets samlede gæld er nået op på 17,7 billioner tugrik (56,1 mia. kr.) på grund af et overforbrug år efter år. Landet er nu havnet i en gældskrise. Statsminister N. Altankhuyag har ikke formå-

et at iværksætte initiativer i retning af at sænke underskuddet og pege på mulige løsninger. Statsministeren gav udtryk for sin officielle holdning, da han henvendte sig til befolkningen med ordene: Den næste generation vil betale vores gæld tilbage. Det er en uansvarlig udtalelse«, sagde Khayankhyarvaa.

Dertil kommer, at Altankhuyag er blevet kritiseret for nepotisme, kammerateri og korruption i sin regeringsførelse. For tiden er L. Gansukh, tidligere miljø- og turismeminister og seniorrådgiver for Altankhuyag, i søgelyset hos Antikorruptionskontoret. Gansukh er under anklage for at have forgrebet sig på penge fra en kulunderstøttelsesfond beregnet for mindrebemidlede borgere, der lever i Ulaanbaatars forstadsområder. Altankhuyag blev beskyldt for nepotisme og for at have tilladt slægtninge at berige sig gennem kontrakter med det offentlige.

N. Altankhuyag blev udnævnt til Mongoliets 27. statsminister den 10. august 2012. Ved indsættelsen i embedet udtalte han, at hans regering havde tre hovedprioriteter. Den første var at skabe jobs til det mongolske folk. Den anden var at bekæmpe korruption og det statslige bureaukrati samt at øge tilliden til statens institutioner. Den tredje prioritet var at sætte fokus på kommende megaprojekter.

Mongoliets traditionelle økonomi hviler på husdyrhold og landbrug, så regeringen ville ikke alene satse på eksporten af mineralrigdomme, men også udvikle fremstillingssektoren.

S. Batbayar

The Mongol Messenger
44(1217):1 – 07.11.14

Økonomien er den store udfordring

Ch. Saikhanbileg. Foto: B. Chadraabal

Den 21. november blev parlamentsmedlem Saikhanbileg Chimed Mongoliets 28. statsminister. 95,5% af de tilstedeværende 44 medlemmer stemte på ham ved dagens møde. Efter udnævnelsen talte Ch. Saikhanbileg til den parlamentariske forsamling og understregede, at den nye regering vil fokusere på økonomien. Han sagde: »Vi bør se i øjnene, at landet er i krise. Politisk stabilitet er en forudsætning for en forbedring af økonomien, og folkets velfærd er afhængig af økonomiske initiativer.«

Den nyslåede statsminister karakteriserede sin nye regering således: Stabil regering, beslutsom regering og hurtigtarbejdende regering. Han fortsatte: »Vi vil overvinde krisen ved at løse de svære problemer, der har hobet sig op i alt for mange år.«

»Der er ingen anden vej at gå end at basere os på parlamentets flertal, når vi tager vanskelige beslutninger. Vi ved, at vore beslutninger ikke vil blive bakket 100% op. Nogle beslutninger kan synes at være forkerte eller meningsløse i dag, men kan

vise sig at give resultater i morgen. Vi kan hurtigere overvinde krisen, hvis vi tager svære beslutninger, der af politiske årsager har været udsendt i årevis. Det vigtigste er, at regeringen har evnen og modet til at løse problemerne. Vitale økonomiske udfordringer bør løses hurtigt; derfor vil ministrene få mandat og kompetance til at håndtere og løse de daglige problemer i deres respektive fagområder, mens statsministeren vil koncentrere sig om økonomien.«

Initiativer til at få os ud af krisen vil blive taget i to trin, forklarede han. I første fase vil der blive taget initiativer på det lange og mellem-lange sigt. »Det er på tide at analysere økonomien i sin helhed og begynde at skabe en økonomi med tilstrækkelige kapitalreserver, passende styringssystemer og risikostyring. Økonomisk diversitet bør gennemføres i den virkelige verden. Turisme, informationsteknologi og landbrug, især kød- og kashmirproduktion, bør udvikles parallelt med mineindustrien. Der vil blive oprettet et økonomisk råd bestående af videnskabsfolk, forskere, økonomer, erhvervsfolk samt uden- og indenlandske rådgivere«, sagde han.

I anden fase vil der blive grebet ind med henblik på den nære fremtid. »Først og fremmest skal der skabes et nyt system til gældsstyring funderet på en hensigtsmæssig kombination af investeringer og bløde lån [fra Kina – red.]. Der vil blive udviklet en kompleks plan til regeringens gældsstyring, som også skal bruges til at føre en ordentlig budgetlægning. Der er et presserende behov for at skabe ny likviditet. Der skal oprettes en investeringsfond, der skal afslutte arbejder påbegyndt i årets begyndelse.« ...

Desuden vil vi gå over til et system, hvor udenrigshandelen med Den russiske Føderation vil komme til at foregå i russisk valuta. ...

Statsministeren understregede, at regeringen vil udvikle store projekter som forgasning af kul, gasnedkølingsanlæg, dobbeltsporede jernbaner mm. Opførelsen af to 900-1200 MW kraftværker vil blive påbegyndt næste år. I 1916 vil anlægget af en motorgade i Ulaanbaatar, en ny lufthavn med vejforbindelser, asfalterede veje til Dornod og fem vestlige provinser være afsluttet.

»Ifølge en undersøgelse blandt 180 udenlandske firmaer, som har vist interesse i at investere i Mongoliet, gav 140 udtryk for, at deres beslutning om at foretage investeringer afhænger af, hvordan problemerne omkring Oyu Tolgoi og Tavan Tolgoi-projekterne løses. Vi bør løse problemerne på en forretningsmæssig måde uden for megen politisk indblanding. ... Regeringen vil snarest fremsætte beslutningsforslag i parlamentet for at fremme projekterne«, sagde Saikhanbileg.

Han kom også ind på emnerne aktiv aktiehandel og privatisering: »I dag ejer regeringen 51% af store privatiserede selskaber. Denne andel skal ændres. Hvis regeringen skal have en andel, vil 34% af den kontrollerende indflydelse være tilstrækkelig. ... Privatisering bør ikke kun begrænses til industrisektoren. Vi vil starte en privatisering af den sociale sektor ved at gennemføre reformer, der indfører forretningsmæssige ledelsesprincipper i den sociale servicesektor.«

B. Ooluun

The Mongol Messenger
47(1220):1,4 – 28.11.14

Ny regering dannet

Demokratisk Parti, Mongolsk Folkeparti, Borgerpartiet og De Grønne samt koalitionen »Retfærdighed« bestående af Det revolutionære Mongolske Folkeparti og De Mongolske Nationaldemokrater er blevet enige om at danne en ny samlingsregering.

Selv om Mongolsk Folkeparti, oppositionspartiet i parlamentet, var imod udpegningen af Ch. Saikhanbileg til statsminister, besluttede de sig alligevel for at komme med i regeringen. Ifølge partilederne har de taget denne beslutning for ved fælles anstrengelser at forsøge at puste nyt liv i økonomien.

Tre uafhængige parlamentsmedlemmer hævdede derimod, at hvis man dannede en samlingsregering med Mongolsk Folkeparti, ville der ikke være noget oppositionsparti tilbage i parlamentet, og Mongoliet ville derfor falde tilbage til et étpartisystem og dermed undergrave demokratiet. Der vil nu kun være de tre parlamentsmedlemmer, der vil udgøre oppositionen.

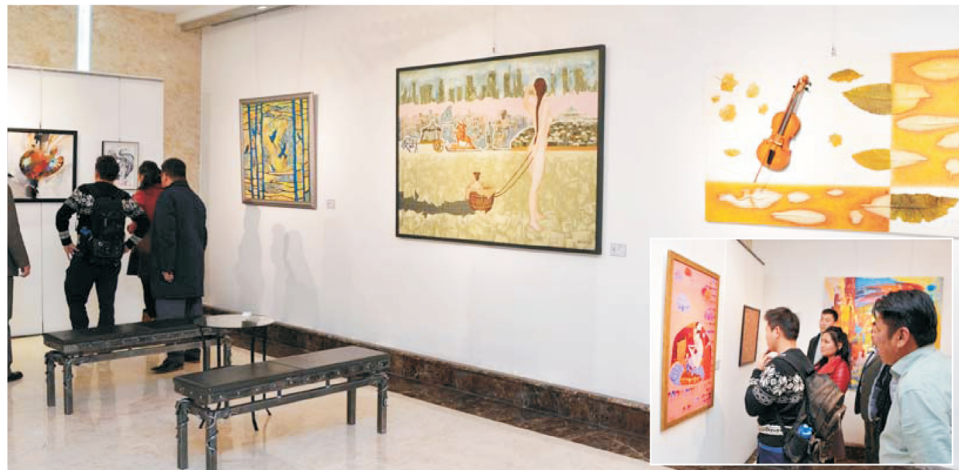
Den 4. december vedtog parlamentet nye love om regeringens sammensætning. Herefter vil regeringen bestå af 15 ministerier og 19 regeringsmedlemmer inkl. statsministeren, vicestatsministeren og formanden for regeringssekretariatet. Dertil kommer en nyoprettet post kaldet »Minister for Mongoliet« (minister uden portefølje). Ministeren vil få ansvaret for finansieringen og implementeringen af store nationale programmer og projekter.

Den 3. december fremlagde statsministeren også et beslutningsforslag til en ændring af statsadministrationen.

B. Ooluun

The Mongol Messenger
48(1221):1 – 05.12.14

'Contemporary arts and installation-2' joint exhibition opens

From October 2 to 12, a joint exhibition 'Contemporary arts and installation-2' by artists will be open in the exhibition hall of the 'Blue moon' Art Gallery. The exhibition, with more than 60 contemporary works and installations by about 40 artists are on display. It reveals how Mongolian fine art is developing. Beginning last year, the 'Blue moon' Art Gallery started displaying exhibitions of artists by classifying their works into fine art genres and selecting the best

works. It is a preparatory measure to organize an event to select the best of the best fine arts and arrange permanently functioning professional auctions. The gallery carries out activities with a purpose to inspire artists, raise aesthetical enjoyment of people through fine arts, publicize Mongolian artists to the world, and encourage young, skilled artists.

B. Oyundelger

Visitors to the Blue Moon Art Gallery discover unique contemporary works offered by Mongolian artists

Fra 2.-12. oktober var der adgang til fællesudstillingen: *Samtidskunst og installation-2* i kunstgalleriet *Blue moon's* udstillingssal. Der blev udstillet mere end 60 moderne malerier og installationer af omkring 40 kunstnere. Udstillingen viste, hvor mongolsk kunst er på vej hen. Med start sidste år er *Blue moon* begyndt at udstille værkerne opdelt efter genrer og

samtidig udvælge de bedste. Man ønsker at vise den bedste kunst og at arrangere auktioner efter professionelle standarder. Formålet med galleriets aktiviteter er at inspirere kunstnerne og højne publikums æstetiske udbytte af den moderne kunst. Desuden ønsker man at præsentere de mongolske kunstnere for resten af verdenen og opmuntre de unge lovende kunstnere.

CURRENCY RATE

Currency	Rate
USD	1,881.65
EUR	2,358.74
JPY	16.03
GBP	2,938.38
RUB	39.95
CNY	307.43
KRW	1.70

Source : [» Монгол банк](#)

WEATHER

Sunrise: 08.39 Sunset: 17.12

- Ulaanbaatar and Central Aimags: Night temps between -23°C and -28°C. Day time temps between -13° and -18°C. Snow on Dec 6
- Eastern Aimags: Night temps between -23°C and -28°C. Day time temps between -12°C and -17°C. Snow on Dec 9
- Western Aimags: Night temps between -22°C and -27°C. Day time temps between -12°C and 17°C.
- Gobi Aimags: Night temps between -17°C and -22°C. Day time temps between -8°C and -13°C.

DMS nyt

Jubilæumsforberedelserne

Vi har i de foregående numre af Ger præsenteret de jubilæumsaktiviteter, som bestyrelsen arbejder på at realisere. Planlægningen er i fuld gang, og vi håber at kunne gennemføre de fleste af vores ideer.

Da selskabets egen økonomi ikke tillader de helt store armbevægelser, er det nødvendigt med en håndsrækning fra offentlige og private fonde. Der er sendt ansøgninger af sted til realisering af de store poster som filmfestivalen og kulturfestivalerne, som vi i spænding venter svar på. Desuden søges der løbende om støtte fra private fonde.

Danidas Oplysningsbevilling har doneret 100.000 kr. til udgivelse af en bog om de seneste 25 års udvikling i Mongoliet. Bogens forfatter er Mette Holm, og det righoldige billedmateriale leveres af fotografen Søren Zeuth.

Selskabet har oprettet en særlig konto i Nykredit Bank til administration af jubilæets økonomi. Kontonummeret er 5479-5248334. Man er naturligvis velkommen til at indbetale et beløb på kontoen, hvis man ønsker at støtte jubilæumsaktiviteterne økonomisk. JK

Jubilæumsekspedition 2015

Den 5. Danske Centralasiatiske Ekspedition til Mongoliet

I 1923 stævnede en lille flok unge danskere ud på eventyrlig rejse til et ukendt land i Centralasiens midte. Målet var at etablere et forsøgslandbrug, som skulle inspirere den mongolske regering til at indføre nye kornsorter og forbedrede dyrkningsmetoder. Samtidig skulle farmen fungere som base for handel med skind og eftersøgning af mulige mineralforekomster.

Erindringer om danskernes 13 år lange ophold er endnu levende i Mongoliet. Der tilføjes til stadighed nye brikker til en historie, der har præget indholdet i Ger gennem 25 år. På en måde er navnene Carl og Ove Krebs, Henning Haslund-Christensen, Kaj

Borgstrøm og Erik Isager blevet en del af selskabets dna.

Temaet for første del af ekspeditionen vil være et tilbageblik på de danske pionerers indsats. Vi vil følge i oksekaravanens hjulspor til Bulguntal og slå os ned på »Danskertilippen«. I samarbejde med den lokale befolkning vil vi udpege det sted, hvor Iga-gården var placeret.

Temaet for rejsens anden del vil være livet i det moderne Mongoliet, som det folder sig ud i hovedstaden Ulaanbaatar. Deltagerne indbydes til at deltage i en konference om de dansk-mongolske relationer før, nu og i fremtiden.

Foreløbigt program

1. dag: Afrejse København til Mongoliet.
2. dag: Ankomst Ulaanbaatar.
3. dag: Sightseeing, museumsbesøg og besøg på det lokale projektkontor.
4. dag: Afgang til Erdenet, besøg på lokalt marked, Uran Togoo-bjerget.
5. dag: Ankomst til Erdenebulgan og indkvartering på »Danskertilippen«.
- 6.-8. dag: Ophold i Erdenebulgan med dagsudflugt til Dayan Deerhi-hulen og klosterruinen. Afsøring af informationstavle og socialt samvær.
9. dag: Afgang til Khatgal og Khövögölsøen.
10. dag: Uushgiin Uvur-stenen, Mörön, Zuun Nuur.
11. dag: Arkhangai Aimag, Terkhiin Tsagaan Nuur-søen.
12. dag: Tsetserleg, klostret Zayan Gegenii, Khara-Khoriin (Kara Korum).
13. dag: Klostret Erdene Zuu, ankomst Ulaanbaatar.
14. dag: Deltagelse i konference på Det mongolske Statsuniversitet.
15. dag: Afrejse og ankomst til Danmark.

Afg. Kbh. 26. aug. - ank. Kbh. 10. sep. Pris: ca. 19.500 kr. Max 20 deltagere.

Endeligt program forventes at foreligge ca. 1. februar 2015 og vil kunne hentes på www.memorytours.dk og www.danskmongolskselskab.dk.

Jubilæumsekspedition 2015 vil fortrinsvis blive udbudt til medlemmer af Dansk Mongolsk Selskab. Medlemmer, der tidligere har tilkendegivet deres interesse for at deltage, vil blive sat øverst på deltagerlisten. Tilmeldings- og betalingsfrister vil fremgå af det endelige program.

Tilmelding til Dansk Mongolsk Selskab c/o Jan Koed, Clara Pontoppidans Vej 41, 2500 Valby, tel. 3322 3728, mail. jk@cadaid.dk.

Turen arrangeres af **Dansk Mongolsk Selskab** i samarbejde med **Mongolsk Dansk Selskab** og **Memory Tours**.

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 127*

Lørdag den 24. januar kl. 15-17

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

På fuglekig i Mongoliet

Mongoliet er et spændende land – også for ornitologer. Det skyldes ikke mindst, at der findes så mange forskellige naturtyper i landet, fra den sibiriske taiga i nord til Gobiørkenen i syd. Her findes enestående fugle som reliktmågen og mongolløbekragen.

H. G. Karlsson vil vise billeder og fortælle om Mongoliets fugleliv. Han tager os med til steder som lærkeskoven i Terelj, dalstien i Gobi Altai, Yolum Am, den store fuglesø Böö'n Tsagaan Nuur og hans egen favorit, Khangaibjergene.

H. G. Karlsson, der er rejseleder for *Sveriges Ornitologiska Förenings* rejsebureau *AviFauna*, taler et letforståeligt svensk.

- *Medlemsmøde 128*

Lørdag den 28. februar kl. 15-17

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

Strubesang fra Centralasien

Vi har inviteret de to danske eksperter i mongolsk strubesang, **Michael Schilling** og **Skye Løfvander**, til at fortælle om og vise eksempler på den særegne sangform. Traditionen for strubesang er stærkest blandt nomader i Mongoliet og den sydsibiriske republik Tuva, hvor den har dybe rødder og endnu trives i en hyrdekultur præget af animisme. Mongolske strubesangere gengiver ofte naturens og husdyrenes lyde i sangen: rindende vand, vinden i græsset, kamelers og fårs brægen, og rytmen synes næsten altid at genlyde af hesteridt.

Det er en udbredt forestilling, at strubesangen skulle have sit udspring som shamans redskab, men det er mere uvist. Oftest ledsages strubesangen af spil på *morin khuur*, en tostrengt fidel dekoreret med et udskåret hestehoved.

I Vesten har pionerer de seneste ca. 40 år haft et vågent øre for muligheder med overtonesang, og inspirationen fra stepperne har givet næring til en subkultur, som dyrker den særegne, universelle musik, hvor stemmeklangen spaltes i to lag, som kan bringes i delvis uafhængig bevægelse.

Inspirationen går også den anden vej, og vi har herhjemme haft besøg af grupper fra Mongoliet og Tuva, hvis musik næppe længere kan kaldes rendyrket tradition.

Til foredraget skal vi lytte til eksempler på forskellige traditioner og teknikker, og der gives en indføring i overtonernes musikalske mønster.

Kommende møder

Generalforsamlingen 2015 og forårsfesten vil komme til at stå i jubilæets tegn. Bestyrelsen planlægger at gøre lidt ekstra ud af arrangementet i anledning af selskabets 25 års jubilæum. Datoen er fastsat til **lørdag den 28. marts**. Mere om dagsorden, tid og sted i næste nummer af Ger.

Forårssæsonens sidste møder vil blive afholdt **lørdag den 25. april** og **lørdag den 9. maj** i de vante omgivelser i Medborgerhuset på Danasvej, Frederiksberg.

Ger på nettet

Ger 1-20 og 36-85 kan nu læses på vores hjemmeside www.danskmongolskselskab.dk med *Adobe Reader*. Vælg fra menuen 'Om foreningen' og 'Medlemsblad', og du får adgang til 'Bladfortegnelse' og 'Forfatterindeks'. Derfra er der links til samtlige artikler.

TIP: Hvis du downloader bladene og lægger dem i samme mappe på din harddisk, vil du med *Adobe Reader* kunne søge efter ord og sætninger på tværs af samtlige numre.

JK

Afsender:
 Dansk Mongolsk Selskab
 c/o Jan Koed
 Clara Pontoppidans Vej 41
 2500 Valby